

กรอบแนวคิดเรื่อง Diaspora: กับการศึกษาชุมชนผู้ลี้ภัย

โดย...บัณฑิต ไกรวิจิตร*

ผู้อภิปราย บัณฑิต ไกรวิจิตร ได้นำอัตตชีวประวัติที่สำคัญของนักคิดพลัดถิ่น สองคนนำมาปรับเป็นแนวคิดในการวิเคราะห์ศึกษาวิถีชีวิตของคนพลัดถิ่นคาร์เร็นนี วิธีการดังกล่าวเป็นการนำอัตตชีวประวัติ ที่มีการเขียนหรือบรรยาย ซึ่งโดยทั่วไปเรียกว่า Autobiography นักวิชาการทางด้านสังคมศาสตร์และมานุษยศาสตร์ นักปรัชญา หลาย ๆ คน ในปัจจุบันก็เริ่มมีการนิยามกันมากขึ้น แต่มักจะมีปัญหาหากไม่ระวังในหลายประเด็น เพราะการเขียนประวัติชีวิตก็เหมือนกับการแสดงตัวเอง หรืออาจจะกลายเป็นการแสดงความชื่นชมตัวเองมากเกินไปก็ได้ (narcissistic) เพราะผู้เขียนมีอำนาจหรืออภิสิทธิ์ จากประสบการณ์ส่วนตัวเหนือกว่าผู้อ่าน จึงสามารถควบคุมสิ่งที่จะเปิดเผยหรือเขียนออกไปได้ การเขียนประวัติชีวิตบ่อยๆ ครั้งมีอำนาจในการสร้างหรือกำหนดความจริงแต่ในความจริงนั้น ก็ไม่ใช่การกระทำที่ผู้เขียนจะทำให้ผู้อ่านรับรู้ว่าเป็นเรื่องเกี่ยวกับส่วนตัวของผู้เขียนเอง สิ่งที่จะควรจะเป็นก็คือ การเขียนประวัติชีวิตในงานชาติพันธุ์วรรณา นั่นก็คือวัฒนธรรมของการอ่านตัวเอง ดังนั้น ความเป็นตัวตน -ฉัน- ที่เป็นสิ่งแท้ จึงไม่สำคัญ แต่หัวข้อของการเขียนควรแสดงออกมาถึงตำแหน่งแห่งที่ที่ผู้เขียนมีต่อโลก และเกิดจากการตีความอย่างรู้ตัวต่อประสบการณ์ ที่เรียกออกมาจากประสบการณ์ของตัวเองโดยเฉพาะ ท่ามกลางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม (Ang: 24) สิ่งควรระวังคือ การเขียนในลักษณะนี้เป็นการเขียนเกี่ยวกับเรื่องของตัวเอง จึงต้องเขียนอย่างระมัดระวังว่าจะเป็นการสร้างสุนทรพจน์ของตัวเองในพื้นที่สาธารณะ หากเป็นเช่นนั้นก็เท่ากับว่าผู้เขียนแสดงออกมาเพื่อเป็นกลยุทธ์ที่จะทำให้เกิดความหมายจากการแสดงออกของผู้เขียน

Ing Ang คือนักวิชาการรุ่นหลัง Stuart Hall เธอได้เรียนรู้วิธีการเขียน Autobiography จากการศึกษาผ่านงานของ Hall โดยเฉพาะเขาค้นพบว่า การเขียนเป็นการแสดงอัตลักษณ์ทางการเมือง และเป็นการเมืองของอัตลักษณ์ ผู้เขียนได้แสดงอัตลักษณ์ของตนเองไว้ในงานเขียนเพื่ออะไร และหากเขียนไม่ดีก็อาจจะกลายเป็นการหมกมุ่นในตัวเอง (Ang: 24)

จากการอ่านงานเขียนของ Hall และ Brah ผู้เขียนพบว่า ทั้งสองคนได้ให้ความสำคัญต่อประเด็นที่ยกมาข้างต้น เขาทั้งสองได้นำประสบการณ์ของตัวเองมาแสดง และวางตำแหน่งแห่งที่ของตัวเองท่ามกลางเนื้อหาและอธิบาย โดยฐานคิดทฤษฎีที่เขาใช้ ซึ่งก็เช่นเดียวกันกับงานเขียนของ Jacques Derrida อ.ดร.เกษม เพ็ญพินนท์ ที่ปรึกษาดูแลผู้เขียนได้อธิบายว่า ดูเหมือนว่า Hall และ Brah (Ang และ Derrida ด้วยผู้เขียน) เขียนเกี่ยวกับเรื่องตัวเองแต่กลับไม่ใช่ เขาทั้งหมดเขียนเกี่ยวกับเรื่องของคนอื่น ๆ

* สังคมวิทยาและมานุษยวิทยาหมักบัณฑิต (มหาบัณฑิต) มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, นักวิชาการอิสระ. บทความนี้ปรับปรุงจากเนื้อหาบางส่วนจากวิทยานิพนธ์ของผู้เขียนเรื่อง “ชีวิตพลัดถิ่น: คนคาร์เร็นนีที่เข้ามาอยู่ในจังหวัดแม่ฮ่องสอน.” คณะสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2549.

เพียงแต่ใช้ประสบการณ์ของตัวเองเป็นฐานรองรับการคิดและจริงจังกับประสบการณ์ที่ทำงานกับกรอบแนวคิดหรือทฤษฎี ออกมาเป็นงานเขียน ในการศึกษาวิทยานิพนธ์ของผู้เขียนได้นำการเขียนประวัติชีวิตของ Hall และ Brah มาปรับเป็นกรอบแนวคิด แทนการอ้างอิงทฤษฎีที่ใช้โดยทั่วไปโดยการควบคุมดูแลของที่ปรึกษา อ.ดร.เกษม ซึ่งอยู่ในเนื้อหาต่อไปข้างหน้า

1. กรอบแนวความคิดเรื่อง -บ้าน- ของผู้อพยพ (immigrant)

Stuart Hall และ Avtar Brah ย้ายถิ่นออกมาจากชุมชนเดิม ไปสู่แผ่นดินต่างมาตุภูมิ ความน่าสนใจในการศึกษาประวัติชีวิตทั้งสองคนนั้น อยู่ที่พวกเขาได้ใช้ชีวิตตัวเองเป็นสนามศึกษา ทำให้มีเวลาอย่างเพียงพอที่จะเข้าใจชีวิตที่เป็นลักษณะหนึ่งของผู้อพยพ Stuart Hall ได้บรรยายชีวิตก่อนที่เขาจะเข้าไปอยู่ในอังกฤษและอยู่อย่างผู้อพยพ (Hall 1986 , บทสัมภาษณ์อ้างใน David Morley and Kuan-Hsing Chen, eds. 1996) เมื่อวัยเด็ก Hall คือเด็กผิวสีที่พ่อและแม่ของเขาพยายามที่จะเข้ามาจัดการกับสถานะของความเป็นคนดำของเขา เช่น พ่อพยายามให้ลูกเข้าสังคมใน sport club ของคนชั้นกลางผิวขาวให้ได้ เขารู้ว่าในสังคมนั้นปฏิเสธคนผิวดำ เขาเกลียดสิ่งนั้นเพราะเขาไม่ได้เป็นสมาชิกในโลกที่ปฏิเสธเขา ทางออกในชีวิตของเขา คือ -การหนี- ในที่สุดเขาได้มาอยู่ที่ประเทศอังกฤษ ที่นั่นเขามีความขัดแย้งในตัวเองเป็นอย่างมาก

ก่อนหน้ามาที่ประเทศอังกฤษเขาถูกสอนในระบบการศึกษาที่ Jamaica ซึ่งเป็นอาณานิคมของประเทศอังกฤษเขาได้เรียนรู้ ความเป็นอังกฤษ และถึงแม้เขาจะเข้าไปอยู่ภายในประเทศอังกฤษ แต่เขาไม่เคยเป็นคนอังกฤษ สถานะของเขาอยู่เลื่อนไปเลื่อนมาตลอดเวลา ระหว่างความเป็นคนผิวสีและคนอังกฤษ โดยการถือสัญชาติ ไม่ว่าจะอยู่ที่นั่นนานเพียงใดแต่เขาก็เป็นได้แค่ คนที่เข้ามาใหม่ (arrival) เนื่องมาจากปัญหาของความไม่สามารถเป็นส่วนหนึ่งของที่นั่น เขาดำรงอยู่ ท่ามกลางความแตกต่างระหว่างตัวตนของเขากับคนอื่น ๆ ในสังคมที่เขาเข้าไปอยู่อาศัย

ส่วน Avtar Brah ได้อธิบายประวัติชีวิตส่วนตัวของเธอเกี่ยวกับการสอบสัมภาษณ์คัดเลือกไปเรียนต่อในสหรัฐอเมริกา Brah ชี้ให้เห็นว่า บ้าน (home) โดยนัยยะแล้วสื่อถึงการเป็นส่วนหนึ่ง (belonging) และอัตลักษณ์ (identity) ที่มีการแข่งขันขัดแย้งกันอยู่ตลอด Brah เชื่อว่าผู้ย้ายถิ่นจะไม่มีการหลงหลักปักฐานตัวเอง ถึงแม้ว่าจะมีการหลงหลักปักฐานจะทำให้พวกเขาจะรู้สึกถึงความมั่นคง ในการเป็นส่วนหนึ่ง แต่ก็ไม่ได้เป็นการหลงหลักปักฐาน Brah ชี้ให้เห็นว่าการเป็นส่วนหนึ่งได้นั้น ถูกอ้างอิงมาจากอัตลักษณ์ เขายกตัวอย่างจากคำถามขณะที่ให้สัมภาษณ์ ว่า...

เธอเข้าใจว่าตัวเองเป็น African หรือ Indian

Brah อธิบายว่า พวกเขา ผู้สัมภาษณ์ ไม่เห็นความเป็นส่วนหนึ่งของบ้านทั้งสองของเขา เพราะ Uganda คือ บ้านและออก Passport ให้ Brah เขาเริ่มมีชีวิตที่นั่นตั้งแต่อายุห้าขวบ มีความสุขมาก

มีกิจกรรมต่างๆ และเติบโตมาท่ามกลางสิ่งแวดล้อมของ Uganda แต่ Brah ก็จำถึงเหตุการณ์ก่อนหน้านั้นได้ว่าเขาเคยเป็นคนที่ Panjab มีชีวิตที่มีความสุขสนุกสนานท่ามกลางครอบครัว ได้ยินนิทานเกี่ยวกับวิญญาณจากคนในครอบครัวที่สูงอายุ Brah มีความทรงจำถึงเพื่อนและพี่น้องและต้องเศร้าโศกเสียใจเมื่อเธอต้องจากพวกเขาไปอยู่ที่ Uganda เขาจดจำความเจ็บปวดที่มาจากการย้ายถิ่นในวัยเด็กในช่วงปีแรกที่ย้ายเข้าไปพำนัก ณ ที่นั่นได้เป็นอย่างดี เขากับแม่ ต้องต่อรองกับอาการคิดถึงบ้านด้วยการบอกตัวเองว่า บ้าน ของพวกเขาอยู่ India

คำตอบที่ Brah ให้แก่ผู้สอบสัมภาษณ์ก็คือ เป็นคน Ugandan แต่ต้นตระกูลเป็น Indian

ถึงแม้ผู้ฟังคำตอบจะพอใจแต่ Brah ชี้ให้เห็นว่าพวกเขาไม่เข้าใจว่าเขาสามารถที่จะเป็นส่วนหนึ่งของทั้งสองได้ ความกีดกันของเขาวลานั้นก็คือ Brah ไม่สามารถเป็นอย่างเขาเชื่อหรือสิ่งที่คิดว่าเป็น แม้จะมีชื่อและมีอัตลักษณ์ แต่สิ่งนั้นไม่สำคัญเพราะคนอื่นไม่สามารถเห็นอัตลักษณ์ทั้งหมดได้ เช่น เพศ ความบริสุทธิ์ ไร้เดียงสา ศาสนา กลุ่มภาษา รุ่น วัย ฯ

และอีกสาเหตุหนึ่งของ Brah ก็คือ ที่เขาเดินทางออกไปจากบ้านเพื่อเรียนต่อที่ประเทศสหรัฐอเมริกา Brah ว่าแท้ที่จริงแล้วการเดินทางครั้งนั้นคือการหนีหนีจากครอบครัวที่ปกครองด้วยระบบศาสนาที่นำเข้ามาจาก India มาพร้อมกับครอบครัว และหนีระบบการปกครองเผด็จการของประเทศอุกันดา

Brah ได้เข้าร่วมมรดกต่อสู่ทางการเมืองต่างๆ ใน ประเทศสหรัฐอเมริกา แต่ในที่สุดก็ได้เรียนรู้ว่า ด้วยสถานภาพและตำแหน่งที่อันแตกต่าง เพราะไม่ใช่พลเมืองอเมริกา เขาจึงถูกกีดกันออกจากขบวนการเคลื่อนไหวทางการเมือง ต่อมา Brah ต้องย้ายไปอยู่ที่ London เพราะ อินดีอามีน ผู้นำประเทศ อุกันดา ได้ถอนสัญชาติ และเนรเทศบุคคลที่สืบเชื้อสายมาจาก Asian ที่นี้เองเขาได้กลายเป็น ผู้ลี้ภัย และถูกเหยียดเชื้อชาติ แต่ก็ต้องเก็บเงียบไว้ Brah ถูกเรียกว่า Paki ซึ่งไม่ใช่เขา เป็นกลุ่มเชื้อชาติที่แตกต่างกันกับที่มาจาก Brah เขาจึงเจ็บปวดจากนโยบายเหยียดเชื้อชาติ ในขณะที่ถูกกีดกันและถอนสิทธิความเป็นพลเมืองจาก Uganda เมื่อเข้าไปอยู่ London ก็ถูกเรียกไปพร้อมกับกลุ่มคนที่ไม่ใช่กลุ่มของเธอว่าเป็นกลุ่ม Paki เหล่านี้คือความสัมพันธ์ระหว่างประสบการณ์ที่เป็นอึดวิสัยกับประสบการณ์ที่เป็นส่วนรวม เป็นปฏิบัติการทางวาทกรรมของกระบวนการที่สร้างความเป็นจริงที่ทำให้ Brah เป็น Paki มากกว่า Indian หรือ Ugandan เป็นความจริงที่มาจากการประกาศโดยสังคมผ่านเธอ นั่นก็คือ อำนจวาทกรรมที่แสดงความจริงผ่านเธอ และคน Asian อื่นๆ (Brah 1996: 1-11)

กรอบแนวคิดเรื่อง -บ้าน-การเดินทาง และการตั้งถิ่นฐาน

สาเหตุที่แท้จริงที่ Brah เดินทางคือการหนีจากครอบครัว และหนีระบบการปกครองเผด็จการ ส่วน Hall ที่เก็บความจริงไว้ว่าตนเองเดินทางออกไปเรียนต่อเพื่อหนีแม่และสังคมในครอบครัวของตนเอง พวกเขาได้นิยามการเดินทางของตนเองว่าเป็นการเดินทางในลักษณะของการหนี และได้นิยามถึงกลุ่มคนที่อาจจะอพยพออกมาด้วย การถูกเนรเทศ และ/หรือ รวมถึง การเดินทางด้วยสาเหตุของความรู้สึกสูญเสีย และทำให้ พวกเขาต้องเดินทางออกมาจากสังคมพักอาศัยที่รู้สึกคุ้นเคยประหนึ่งบ้าน เข้าไปอยู่ในสังคมต่างแดน

ในบางครั้ง การหนีก็อยู่ในรูปแบบของ -การหนีในสิ่งที่ตนเองไม่สามารถหนีได้- เช่น ครอบครัว หรือ การเป็นสมาชิกทางชาติพันธุ์ หรือผิวสี ที่ตนเองไม่สามารถปฏิเสธ หรือล้างมันออกไปได้ และแก้ไขมันให้เป็นสิ่งใหม่ขึ้นมาได้ พวกเขาไม่สามารถกลับไปแก้ไขอดีตได้ (Brah 1996: 182-4) การเดินทางย้ายถิ่นจาก ภัยสงคราม หรือการหนี เป็นลักษณะการเดินทางที่ไม่มีทางเลือกมากนัก และไม่ใช้ลักษณะของการเดินทางโดยทั่วไป เช่น เพื่อการค้าขาย หรือศึกษาต่อ ซึ่งเมื่อเรียนจบก็เดินทางกลับ แต่เป็นการเดินทางจากไป ที่มีความปรารถนาเดินทางกลับตลอดเวลา ในช่วงระยะเวลาหนึ่ง หรืออาจจะตลอดชีวิต และในที่นี้ อาจจะถูกถ่ายทอด ความรู้สึกปรารถนาที่จะเดินทางกลับไปสู่คนในรุ่นต่อไปด้วย

Brah จึงตัดสินใจว่า ลักษณะการเดินทางดังกล่าวเป็นการเดินทางที่มีการตั้งถิ่นฐาน (setting down) และหยั่งรากลงในทุกๆ ที่ ที่เข้าไปอยู่อาศัย (Brah 1996: 182-4) การหยั่งรากคือการแสวงหาที่อยู่อาศัยและสังคมที่พวกเขาสามารถที่จะหยุดพัก มีความสัมพันธ์ เรียนรู้ และสามารถอยู่ได้ และ/หรือสามารถแสวงหาการเดินทางต่อไปได้ ดังนั้น การเดินทางมีความสัมพันธ์กับ บ้าน ตรงที่ การเดินทางคือการจากบ้านไป และเมื่อยังไม่สามารถตั้งถิ่นฐานได้ คนก็ยังใช้การเดินทางเพื่อหาที่ตั้งใหม่ และบางครั้งการเดินทาง คือ การตั้งถิ่นฐานประเภทหนึ่ง นั่นคือ อยู่ด้วยการเดินทาง

การอยู่ในสภาพผู้อพยพในความหมายของการถูกเนรเทศหรือการหนีที่ไม่สามารถกลับบ้านได้ การเป็นผู้อพยพ และผู้ถูกเนรเทศ หรือผู้หนีภัย หรือผู้ลี้ภัย (refugee) ป้ายชื่อเหล่านี้ คือสิ่งแสดงออกถึงการครอบครองตำแหน่งแห่งที่ของความเป็นคนที่ย้ายถิ่นด้วยลักษณะต่างๆ สืบถึงสถานที่ที่เป็นอยู่ในระยะเวลายาวนาน ณ ตำแหน่งแห่งที่นั้น เป็นสถานที่ที่พวกเขาจะครอบครองเป็นแหล่งพักพิงที่ถาวร ถึงแม้พวกเขาจะพักพิงที่ไหนสักแห่ง แต่ก็อาจจะต้องเดินทางไปยังที่อื่นๆ การอธิบายถึงการดำรงอยู่ของพวกเขาว่าหลงหลักปักฐาน จึงเป็นความหมายที่ขัดแย้งกันเอง เพราะการเกิดขึ้นมาของพวกเขามาจากการเดินทาง และการดำรงอยู่ก็ยังคงเป็นอยู่ด้วยการเดินทาง ดังนั้นจึงดูเหมือนว่าเขาไม่มีสถานที่แต่ในความเป็นจริงแล้ว เขามีสถานที่ ที่เป็น ที่อยู่อาศัยอย่างผู้อพยพ เป็นสถานที่ที่สามารถปรับเปลี่ยนได้ เลื่อนไหลได้ และสัมพันธ์ ตลอดเวลา ระหว่างพวกเขากับตัวแบบภายในสังคม

ในโลกของพวกเขาจะถูกกระทำและหรือรื้อฟื้นความเจ็บปวดของตนเอง ให้เกิดการ ทำงานขึ้นมา เป็นความเจ็บปวดที่มาจากกรถูกแบ่งแยก การที่ไม่สามารถเป็นส่วนหนึ่งในสังคมที่ตนเองอยู่หรือเดินทางผ่าน พวกเขามีความทรงจำของการย้ายถิ่น และโดยเฉพาะประสบการณ์ที่เกิดขึ้น ระหว่างการอพยพ (Brah 1996: 1-11)

การเดินทางในลักษณะของการถูกเนรเทศ ถอนราก เป็นปรากฏการณ์ ที่ผู้เดินทางรู้สึก ตลอดเวลาว่าสถานที่ตัวเองเข้าไปอยู่อาศัยนั้นไม่ใช่บ้านของตนเอง ความรู้สึกระลึกถึงบ้าน ในขณะที่ กลับบ้านไม่ได้ และต้องยอมรับสภาพการดำรงอยู่ ในขณะที่ความหวังว่าจะกลับบ้านก็เกิดขึ้นพร้อมๆ กับความหวังว่าจะไปต่อ เพื่อที่จะหาสถานที่เหมาะสมที่พวกเขาจะอยู่ที่นั่น เป็นส่วนหนึ่งของที่นั่น คือ ปรากฏการณ์ที่ปัจเจกมีต่อการถูกเนรเทศ หรือจากการหนี จึงเป็นการเดินทางที่มีการตั้งถิ่นฐาน (setting down) หยั่งรากลงในชุมชนที่เข้าไปพักอาศัย (Brah 1996: 182-4) พวกเขาปรับเปลี่ยนตนเองตั้งแต่เมื่อ เริ่มเดินทาง การเดินทางคือการได้รับประสบการณ์ที่เป็นของกลุ่มบุคคลและโดยปัจเจกบุคคล พวกเขา จึงไม่ได้ถูกล้อมหลอมขึ้นมาในแบบประเภทเดียวกัน มีความแตกต่างหลากหลายลักษณะ การเดินทาง ทำให้เกิดการก่อตัวเป็นองค์ประกอบ ทางประวัติศาสตร์ที่มีลักษณะเฉพาะของผู้อพยพ Brah ชี้ให้เห็นว่า การเดินทางผ่านไปยังสถานที่ต่างๆ ได้ทำให้เกิดการเผชิญกับการถูกตรวจสอบทำทนาย ทักกัน หรือถูก กลุ่มอื่น บุคคลอื่นพยายามครอบงำ จึงมีประสบการณ์ที่ได้เรียนรู้ ที่ผ่านความเจ็บปวด สูญเสีย และ โดยเฉพาะจากเหตุการณ์เฉพาะท้องถิ่นหรือ มาตุภูมิ ของผู้เดินทาง (Brah 1996: 82, 183-4)

การครอบครองตำแหน่งแห่งที่ของ ผู้อพยพ ผู้ลี้ภัย ถูกเนรเทศ ตำแหน่งแห่งที่นั้น คือ จินตนาการ เป็นพื้นที่ในจิตใจ จึงเหมือนว่าพวกเขาได้หนีสิ่งที่ไม่พึงประสงค์ หรือลี้ภัยจากความ คุกคาม หรือความยากจน และบ้านที่เขาพำนัก เป็นบ้านที่เป็นสถานที่ที่ต่างถิ่น เป็นความรู้สึกที่ล่องลอย หาสิ่งจับยึดเหนี่ยว แต่ไม่สามารถจะจับไว้ให้อยู่ได้อย่างมั่นคง (Brah 1996: 1-11)

บ้าน ณ สังคม ที่ ผู้ลี้ภัย ผู้ถูกเนรเทศ ผู้ย้ายถิ่น เข้าไปอยู่อาศัย

เมื่อผู้อพยพรุ่นแรกที่ย้ายออกจากชุมชนเดิมไปสู่สังคมใหม่ มีความแตกต่างจากคนใน รุ่นใหม่ สิ่งที่เชื่อมโยงระหว่างคนต่างรุ่นคือ ความทรงจำ การจดจำหรือระลึกถึงเหตุการณ์ที่ทำให้เขา ต้องเดินทางออกมาจากชุมชนมาตุภูมิ พวกเขาพยายามที่จะปรับตัวเองให้เข้ากับสังคมใหม่ โดยสร้าง เครือข่ายทางสังคม และเรียนรู้เพื่อจะต่อรองในเงื่อนไขใหม่ ๆ ความจริงใหม่ ทั้งในเชิงเศรษฐกิจ การเมืองและวัฒนธรรม (Brah 1996: 194) ผู้อพยพเข้ามาอยู่ในความสัมพันธ์ระหว่างประสบการณ์ที่เป็น อัตวิสัยกับประสบการณ์ที่เป็นส่วนรวม ในสังคมที่เขาไปพักอาศัย ในสังคมใหม่ ได้มีปฏิบัติการ ทางวาทกรรมของกระบวนการที่ สร้างความเป็นจริง ที่ทำให้ ความเป็นคนอื่น หรือ ชนกลุ่มน้อย คนที่ ไร้ความสำคัญ ปรากฏออกมาเป็นจริง เป็นความจริงที่มาจากกรประกาศโดยสังคมผ่านทั้งพวกเขา ซึ่ง การปฏิบัติการดังกล่าวเป็นอำนาจโดยวาทกรรม

ทว่าการอธิบายถึงการสร้างความสัมพันธ์ต่อพวกเขา เช่น ตัวแบบที่อธิบายว่า กลุ่มที่ครอบงำ/กลุ่มถูกรองรับ หรือ กลุ่มที่มีความสำคัญมากกว่า/กลุ่มที่ขึ้นตรงต่อ ได้สร้างคู่ความสัมพันธ์แบบขัดแย้งตรงข้ามขึ้นมาทำให้เกิดการผ่าแยกทางการเมือง และสร้างให้เป็นปัญหาให้มีอยู่ต่อไป ความสัมพันธ์ดังกล่าวอาจจะมาจากประวัติศาสตร์ที่ถูกสร้างขึ้นทั่ว ๆ ไป โดยสร้างให้เป็นภาพแสดงแทน ที่ทำให้ดูเหมือนว่าเป็นความสัมพันธ์ที่ไม่สามารถเปลี่ยนแปลงได้ (Brah 1996: 192)

การพิจารณาคนที่เข้าไปในสังคมโดยเจ้าของท้องถิ่น ใช้การมองและพิจารณาลักษณะของผู้ที่เข้ามาอยู่อาศัย ดังนั้น การจินตนาการถึงที่มาหรือสังคมที่พวกเขาจากมา จึงเป็นมายาคติของคนในท้องถิ่น ณ สังคมที่เข้าไปพักอาศัย ซึ่ง Hall อธิบายว่า คนท้องถิ่นได้ จินตนาการถึงชุมชน โดยที่จินตนาการนั้นนอกจากไม่จริงแล้วมันยังห่างไกลจากความจริงเป็นอย่างมาก

ในส่วนของผู้อพยพก็ได้สร้างจินตนาการถึงบ้านของตนเอง เพราะ บ้านของพวกเขา อาจจะมีหลายสถานที่ (multi-placeness) ที่พวกเขา รู้สึกเป็นส่วนหนึ่ง เช่น บ้านเกิด บ้านที่พักอาศัยก่อนที่จะลี้ภัย พวกเขาสามารถจินตนาการถึงบ้านมาตุภูมิของเขา และเขายังจินตนาการถึงบ้านที่พักอาศัยอยู่ในปัจจุบัน และการประกาศว่ามีสถานที่แห่งหนึ่ง ที่เรียกว่า บ้าน หมายความว่า คนหนึ่งคนอาจจะรู้สึกว่ามีบ้านหลายแห่ง เขาสามารถที่จะจินตนาการถึงบ้านตามเส้นทางของการย้ายถิ่นได้มากกว่าหนึ่งที่ ที่หล่อเลี้ยงความรู้สึกของความต้องการกลับบ้าน (มาตุภูมิ) ถึงแม้ในหลาย ๆ คนจะไม่สามารถทำได้ (Hall 1986: 183)

ภายใต้อิทธิพลของชุดคำอธิบาย เช่น ชุมชนในจินตนาการ (imagined community) ได้ก่อตัวขึ้นในเชิงภาวะวิสัยในชีวิตประจำวัน เช่น การเดินทางและการปะทะประสานกับสังคมใหม่ทำให้ ผู้อพยพผู้ลี้ภัย ไม่สามารถกลับบ้านได้ (Brah 1996: 183)

Hall ได้ยกตัวอย่างถึงเพื่อนคนหนึ่งที่บ้านเกิด ซึ่งเป็นคนดำ ว่าเมื่อเขาเดินทางออกมาจากบ้านเขาทั้งสองได้มีประสบการณ์ที่แตกต่างกันอย่างสิ้นเชิง ไม่ได้เรียนรู้และพัฒนาการมาเช่นเดียวกัน ปัจจุบันช่องว่างนั้นไม่สามารถที่จะเติมให้เต็มได้ เขาให้ความหมายต่อสิ่งนั้นว่า ไม่สามารถ กลับบ้านได้อีก หมายความว่า บ้านคือประสบการณ์ คือความสัมพันธ์ที่อยู่ในชีวิตประจำวัน หากขาดความสัมพันธ์นั้นไป จึงเป็นขาดไปอย่างถาวร เมื่อเวลาเปลี่ยน เราไม่สามารถที่จะกลับไปบ้านได้ เพราะเราไม่สามารถมีประสบการณ์ที่เราไม่ได้สัมผัสเรียนรู้เติบโตได้ สิ่งนี้เขาเรียกว่า ความรู้สึกที่แปลกหน้า การแปลกแยก (Morley and Chen 1996: 485) ขณะที่เขาอยู่ในประเทศอังกฤษ มีคำถามที่เขาตอบยาก อยู่สองข้อ ซึ่งเช่นเดียวกับผู้อพยพอื่น ๆ คือ

- 1.ทำไมเขาจึงต้องอยู่ที่นี่ ?
- 2.เมื่อไหร่ คุณถึงจะเดินทางกลับ ?

ผู้อพยพอาจจะไม่รู้คำตอบนี้มาก่อนเลยจนกระทั่งเขาถูกถาม ในความรู้สึกเล็ก ๆ ของทุกคน จริง

ๆ แล้วรู้ตัวว่า เขาหรือเธอ จะไม่กลับบ้าน และ การอพยพ (migration) คือเส้นทางของการเดินทางที่ขยิว เดียว ที่ไม่มีบ้านให้กลับเพราะบ้านไม่เคยมีอยู่ (Hall 1986: 134-5)

คำถามที่ว่า ทำไมคุณถึงอยู่ที่นี้ Hall บอกว่าเขาไม่เคยหาคำตอบที่เหมาะสมให้กับตัวเองได้ ถึงแม้เขาจะทีกทักคิดขึ้นเองเอาว่า เพื่อการศึกษา, เพื่อ โอกาสของลูก เพื่อชีวิตที่ดีกว่า โอกาสที่ดีกว่า เพื่อ ขยายความรู้จิตใจให้กว้างขวางขึ้น แต่ Hall ก็บอกว่าไม่ใช่ที่กล่าวไว้ข้างต้น ลึก ๆ แล้ว เขาอยู่ที่นี้เพราะ ต้องการไปให้ไกลจากใครบางคน ในที่นี้ Hall หนีมารดาของเขาเอง ในกรณีของเขามันไม่ใช่เรื่องปกติ โดยทั่วไป เรื่องนี้เขาไม่ยอมบอกกับใคร แต่ก็พยายามที่จะสร้างเรื่องราว หรือนิยายอื่น ๆ ที่เป็นความจริงแท้มากพอ ที่จะสามารถที่จะยอมรับได้มากกว่า เช่น วางไว้ในตัวบทที่เป็นเรื่องใหญ่ ๆ แต่แท้ที่จริง เขารู้ว่าเขาหนีจากครอบครัวของตัวเอง

-บ้าน- และการสร้างบ้าน ที่เป็น -ชาติ-

ชาตินิยม (nationalism) คือ ทฤษฎีในการสร้างความชอบธรรมทางการเมือง คือการสร้าง พรมแดน ทางชาติพันธุ์ (ethnic boundaries) แต่ภายใต้การสร้างชาตินิยมทางการเมือง อาจจะไม่สามารถ รวมสมาชิกทุกกลุ่มเข้ามาสู่เขตแดนทางการเมืองของรัฐได้ทั้งหมด และเหลือบางกลุ่มอาจจะกลายเป็น คนนอก หรือคนต่างถิ่น อาจมีการอ้างความเป็นชาตินิยมในเชิง ศิลธรรม ค่านิยม ความเป็นสากลนิยม และจิตวิญญาณก็ได้ (Gellner 1983: 1) ในกลุ่มที่ไม่สามารถที่จะเข้ากลุ่มได้หรือถูกกีดกันออกไปเป็นคนนอก อย่างเช่น มีการใช้วัฒนธรรม ที่เป็นลักษณะชาติพันธุ์ (ethnicity) ในการแยกผู้คน ผู้ที่ไม่อยู่ในการจัดประเภทให้เป็นคนภายในก็ถูกแยกออกไปให้เป็นพวกนอกคอก (pariah) ในกลุ่มคนพวกนี้จึงเป็น พลเมืองที่อิสระ มีสถานะในสังคมที่เกิดความรู้สึกว่าพวกเขาไม่มีสถานะที่อันตราย ดังนั้นในกลุ่มนี้จึงรู้สึก ถึงภาวะ ที่ถูกกีดกัน รู้สึกถึงอันตราย และอยู่ท่ามกลางคนที่ให้ความสนใจต่อเขา (Gellner 1983: 102)

โดยพื้นฐานเงื่อนไขของมนุษย์ชาติในการก่อตัวเองเป็นสถาบันขึ้นมาจากการรวมตัว ในลักษณะกลุ่ม ทั้งกลุ่มขนาดใหญ่ ขนาดเล็ก บางครั้งก็นิยามกลุ่มที่เกิดขึ้นโดยมีลักษณะของกลุ่มที่ ชัดเจน บางกลุ่มก็มีลักษณะก้ำกึ่งซ้อนทับหรือ ถักทอประสานกัน ตัวกระทำการที่กระตุ้นการเข้าร่วม กลุ่ม ได้ใช้การเกณฑ์คนเข้ากลุ่ม โดย ความสมัครใจที่ตกทอดจากรุ่นสู่รุ่น, การจำแนก, ความภักดี, ความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน หรืออาจจะมีความกลัว การข่มขู่บังคับก็ได้ (Gellner 1983: 53)

คู่ตรงข้ามทั้งสองประการ คือ ความยินดีเข้าร่วมกับการเข้าร่วมแบบไม่สมัครใจ กลุ่ม ชาตินิยมมักจะยืนยันว่า การเข้าร่วมเป็นกลุ่มอยู่บนพื้นฐานที่ผสมกันระหว่างความภักดีและการจำแนก ออกมาเป็นกลุ่มต่าง ๆ ที่ต้องการที่จะสืบทอดจากอดีต โดยมีปัจจัยส่งเสริมจากภายนอกทั้งแง่บวกและ แง่ลบ ทั้งบนความหวังและความกลัว

ในส่วนที่ขัดแย้งกันเอง (paradox) ชาตินิยม (nationalism) เกิดขึ้นมาเมื่อมีความเป็นชาติ (nationhood) หรือหลังจากมีการนิยามชาติ (nations) และชาตินิยม ได้ถูกทำให้กลายเป็นมาตรฐาน (standardized) เหมือนกัน เป็นประเภทเดียวกัน (homogenous) โดยรักษาศูนย์กลางของวัฒนธรรม

ชั้นสูงและแผ่ขยายไปสู่ประชาชน เช่น การแทรกแซงด้วยการจัดการศึกษา ให้แก่เยาวชนประชาชน มีวัฒนธรรมเหมือนกันและเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันหรือถูกทำให้เป็นสถาบัน ในบางกรณีถูกทำให้เกิดขึ้นมาค่อนข้างเร็วร้อนด้วยระยะเวลาอันสั้น จึงทำให้เกิดวัฒนธรรมที่เป็นแหล่งกำเนิด เป็นแหล่งสะสมความชอบธรรมทางการเมือง แสดงให้เห็นปรากฏ ในการนิยามเขตแดนทางการเมืองที่สร้างขึ้นมาเป็นแหล่งสถาบันในการอ้างอิง (Gellner 1983: 55)

ดังนั้น การจัดระบบการศึกษา เช่น การฟื้นฟูภาษาที่ตายไปแล้ว การประดิษฐ์วัฒนธรรมใหม่ การตกแต่งปลอมเรื่องราว การรื้อฟื้นคืนความบริสุทธิ์ดั้งเดิม แต่ทั้งหมดก็เป็นการสร้างสรรค์วัฒนธรรม เป็นความเพ้อฝัน ถึงแม้สิ่งที่ถูกสร้างขึ้นมาจะเป็นเรื่องเชิงบวก แต่ก็สามารถเบี่ยงเบนไปได้ ชาตินิยมเป็นเรื่องที่ไม่แน่นอน เป็นสิ่งประดิษฐ์ (artificial) และเป็นอุดมการณ์ประดิษฐ์

ที่ตรงข้ามกันอย่างมากที่สุดก็คือ การประกาศชาตินิยมขึ้นเป็นหลักยืนที่มาจากนักชาตินิยม ได้ผ่านการกำราบวัฒนธรรมท้องถิ่นพื้นบ้าน และ แสดงออกมาให้เห็นว่าเป็นชาตินิยมที่มีความเข้มแข็งมาจากสมาชิกที่แข็งแกร่ง การประกาศแสดงภาพแทนของตัวเองเป็นวัฒนธรรมพื้นบ้าน

สำหรับกลุ่มคนที่ลี้ภัยสงครามจากรัฐคาเร็นนีนั้น พวกเขาได้นิยามชาติคาเร็นนีนี เป็นรัฐอิสระโดยอ้างถึง รัฐธรรมนูญในปี ค.ศ. 1947 ที่มีข้อตกลงว่า กลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ และรวมถึงพม่า (โดยกะเหรี่ยง ไบร์และสกอรีไม่ได้เข้าร่วม) ได้รวมกันจัดตั้งเป็นสหภาพ และสามารถที่จะเป็นอิสระภายหลังจากรัฐธรรมนูญประกาศใช้ได้ 10 ปี แต่จากความพลิกผันทางการเมือง จากการเปลี่ยนแปลงผู้นำทางการเมืองของฝ่ายพม่า โดย นายพลอองซาน ซูจี ถูกลอบสังหาร ทำให้นโยบายของชนชั้นนำของพม่าเปลี่ยนแปลง ทางกลุ่มคาเร็นนีนีได้อ้างสิทธิอันชอบธรรมที่จะดำรงความเป็นชาติหลังการร่วมกันกับพม่าในอดีตที่สามารถปกครองตนเองได้อย่างอิสระ แต่จากสงครามและฝ่ายคาเร็นนีนีเอง มีกำลังที่น้อยและพ่ายแพ้ อ่อนแรง พื้นที่โดยส่วนใหญ่ถูกรอบครอบโดยกองทัพของพม่า การสร้างชาติคาเร็นนีนีได้มีรูปแบบที่แตกต่างจากอดีตไป กล่าวคือ แม้ว่าจะไม่สามารถที่จะครอบครองพื้นที่อาณาเขตที่จะประกอบขึ้นเป็นรัฐได้ แต่พวกเขา ก็สามารถอาศัยเถิดลอด รัฐ เข้ามาในประเทศไทย โดยอาศัยชุมชนค่ายผู้ลี้ภัยเป็นสถานที่ทำการ คล้าย ๆ กับ รัฐพลัดถิ่น คือ ชาติที่ไม่มีรัฐดำรง ไม่มีอาณาเขต มีแต่กลุ่มคนที่ยึดถือตัวเองรวมกลุ่มเป็นชาติเดียวกัน พวกเขาประกอบสร้าง ชาติคาเร็นนีนี และสร้างกระแสชาตินิยมไปในแนวทางหนึ่งในพื้นที่ประเทศไทย ส่วนในพื้นที่ที่ยึดครองส่วนใหญ่อยู่ในพื้นที่ภูเขาห่างไกล ประชาชนแตกแยกออกเป็นกลุ่มไม่ได้รวมตัวกัน อีกทั้งทหารพม่าก็เข้าประชิดยาก ที่จะสร้าง กระแสชาตินิยมเพื่อรวมกลุ่มคนกลับไปต่อสู้กับพม่าได้

ความสัมพันธ์ของผู้อพยพ ผู้ลี้ภัย กับบ้านที่หลากหลาย

ความเป็นมาของผู้อพยพ ผู้ถูกเนรเทศ ผู้ลี้ภัย พวกเขา ได้สะสมความรู้สึกที่มีต่อบ้านในแต่ละสถานการณ์ ซึ่งมีลักษณะเฉพาะของบ้าน ที่แตกต่างกันไป เช่น บ้านที่ พวกเขาถือบัตรประชาชน

แสดงความเป็นพลเมืองสังกัดในปัจจุบัน บ้านที่พวกเขาพักอาศัยโดยปราศจากสิทธิใด ๆ รองรับ อยู่อย่าง คนอื่นตลอดเวลา มีความหมายที่ซ้อนเหลื่อมกัน สามประการ คือ บ้านมาตุภูมิ คือ บ้าน ที่เป็นมายาคติ เป็น บ้าน ที่เขาเรียกว่า บ้านในประวัติศาสตร์ (historical homes) (Brah 1996: 243) แต่มีสถานะของบ้านในจินตนาการ และ บ้านในฐานะที่เป็น ชาติ ที่เป็นเข้าหลอม เป็นสำนึกส่วนรวม เป็นความทรงจำทางสังคม (social memory) ที่หลอน (phantasm) ให้พวกเขาารวมตัวกัน ดังที่ Hall และ Brah เรียกว่า ชุมชนในจินตนาการ (imagined communities) ที่มีอิทธิพลต่อ ชุดคำอธิบายต่าง ๆ ในฐานะของความทรงจำทางสังคม (collective memory) มีการรื้อฟื้นความทรงจำขึ้นมาใหม่ ด้วยการกระตุ้น ชุมชนจินตนาการ (Brah 1996: 196) บ้านทั้งสองประการแรกคือบ้านในจินตนาการทั้งสิ้น ไม่มีอยู่จริง และบ้านที่เขาพักอาศัยอยู่จริง มีพื้นที่จริงใน โลกรองรับ มีการปฏิบัติการเพื่อความอยู่รอด เติบโต ทั้งร่างกายและจิตใจ เป็นสถานที่พักที่รองรับบ้านในจินตนาการทั้ง บ้านในประวัติศาสตร์ และบ้านที่เป็นชาติ ผู้ศึกษา ขอแยกประเภทบ้านอย่างชัดเจน เพื่อใช้เป็นกรอบนำมาศึกษาดังนี้

1.บ้านที่เป็น อดีต บ้านในความทรงจำที่เป็นความรู้สึกที่เคยสัมผัส ที่หวนระลึกถึง (nostalgia) คือพื้นที่เพเคิมที่เคยอยู่อาศัยทำไร่ นา เกษตร ปศุสัตว์ สถานที่ ที่เคยเติบโตมา เคยพบรักและแต่งงาน เคยเผชิญกับการต่อสู้เพื่ออยู่รอด สถานที่ที่เมื่อนึกถึงแล้วรู้สึกถึงความผูกพันอบอุ่นและรู้สึกกลัวจนต้องหนีออกมาด้วยในเวลาเดียวกัน

2.บ้านขณะที่พักอาศัยอยู่หรือในสถานการณ์ที่เป็นจริง ผู้อพยพย้ายถิ่นได้ให้กำเนิดบุตรในสังคมพักอาศัย ลูกของพวกเขาไม่เคยเดินทางกลับไปที่มาตุภูมิ แต่ก็สามารถเรียนรู้จากการถ่ายทอดภายในครอบครัว และการอ้างอิงถึงบ้านที่เป็นมาตุภูมิของพ่อแม่ และสามารถสืบทอดแนวความคิด ซึ่งอาจจะเป็น โดยอุดมการณ์ชาติ ความรู้สึกที่เจ็บปวดจากสาเหตุที่ทำให้พวกเขาต้องเกิดในต่างแดนนอกแผ่นดินมาตุภูมิ ผ่านชีวิตประจำวัน และการถูกปลูกฝังผ่านกลไกต่าง ๆ ตั้งแต่เด็กจนโต แต่ในขณะที่ถึงแม้จะมีบ้านที่เขาดำรงอยู่จริง และมีความหมายต่อเขา

3.บ้านหรือชุมชนชาติ ซึ่งเป็น อุดมการณ์ของกลุ่มและส่วนตัว คือชุมชนที่ถูกประดิษฐ์จากอุดมการณ์ ชาติ ผ่านการเรียนรู้จากการอยู่อาศัยในชุมชนที่เป็นจริง บ้าน ในแง่ที่หมายถึงชาติ (the nation) ชุมชนในจินตนาการ เป็นเข้าหลอม เป็น ความทรงจำทางสังคม (collective memory) คือ จินตนาการสำหรับพวกเขาจะเข้ามาสัมพันธ์ทั้งในเชิง ขอมรับสนับสนุนและโดยถูกบังคับกดขี่ บ้านที่ทำให้เขารู้สึกเป็นส่วนหนึ่งและกลายเป็นอื่นด้วยในเวลาเดียวกัน

2 กรอบแนวคิด เรื่องการเป็นส่วนหนึ่งของสังคม (Belongings)

ในสังคมใหม่ที่ประเทศอังกฤษ Hall ไม่สามารถที่จะเป็นส่วนหนึ่งของสังคมที่นั่นได้ เพราะเขามีอัตลักษณ์ที่แตกต่างบนความแตกต่างและแปรเปลี่ยนตลอดเวลา กรณีของการเป็นคนดำด้วยร่างกายภายนอกบางประการ ที่ดูเหมือนว่ามันได้ถูกสลักจารึกกระหัดบางอย่าง ให้อยู่บนเรือนร่างไบหน้า สีผิว รหัดเหล่านั้น อาจจะสื่อคนละอย่างกับสังคมที่บ้านเก่า ในสังคมใหม่ อาจจะเป็นเรื่องแปลกประหลาด ไม่สวยงาม สกปรก ไม่น่าดู และน่ารังเกียจ หรือในปัจจุบันที่สังคมตะวันตกกำลังนิยมวัฒนธรรมคนดำ เช่น ดนตรี การร้องเพลง การเต้นรำ แต่ก็เป็นการนิยมนบนฐานของความเชื่อ หรือ คติที่แตกต่างจากเจ้าของวัฒนธรรมคนดำ และรวมถึงผู้อพยพเข้าไปอยู่ในสังคมใหม่ พวกเขาไม่สามารถจะล้างออก ดัดแปลง เพราะเป็นเรื่องทางกายภาพ หรือวัฒนธรรม สำเนียงภาษา และอื่น ๆ ซึ่งเขาไม่มีวันหนีความเป็นจริงที่เป็นของตนเองได้ เช่นเดียวกับอีกประการ ที่เขาไม่สามารถที่จะหนี ความสัมพันธ์จากบ้านที่จากมาได้ และก็ไม่สามารที่จะเป็นส่วนหนึ่งในสังคมที่เข้าไปอาศัยได้ ดังนั้นจากการปฏิเสธสังคมเดิมและ จากการถูกปฏิเสธจากสังคมเดิม และยังไม่สามารถที่จะเข้าสังคมใหม่ได้ จึงเกิดลักษณะของความรู้สึกที่อิหลักอิเหลือ (Brah 1996: 194) ความไม่ลงรอยของความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของสังคม เป็นรอยปริแยกที่เกิดขึ้นมาระหว่างบ้านมาตุภูมิกับบ้านที่อยู่ปัจจุบัน ถึงแม้เขาจะเข้าไปอยู่ในสังคมใหม่ อย่างใกล้ชิดและนานเพียงใดก็ตาม เขาก็ยังเป็น คนที่เข้าไปอยู่ใหม่อยู่เสมอ (Brah 1996: 194) กระนั้นก็ตาม การย้ายถิ่นก็ยังเป็น เวที ของความหวังในการเริ่มต้นใหม่พวกเขาจะต้องแข่งขันในเชิงวัฒนธรรมและการเมือง ท่ามกลางความทรงจำของปัจเจกและสังคม ทั้งเกิดการปะทะขัดแย้งกัน แยกตัวออกจากกัน และการรวมตัวใหม่ หรือปรับลักษณะไปต่าง ๆ นานาด้วยในเวลาเดียวกัน (Brah 1996: 194)

สำหรับ Brah แม้เธอไม่สามารถเป็นส่วนหนึ่งของสังคมที่เข้าไปอยู่อาศัย ซึ่งในแง่มุมนี้หมายรวมถึงเธออาจจะมีสิทธิตามกฎหมาย แต่เธอก็ยังเป็นคนอื่นในบ้านนั้น เพราะอัตลักษณ์ ที่แสดงออกมาผ่านร่างกายของเธอ ดูไม่เหมือนคนในท้องถิ่น และตำแหน่งแห่งที่ของเธอ แตกต่างจากคนในท้องถิ่น เช่นที่ Brah ได้อธิบายจากประสบการณ์ของเธอ ด้วยสถานภาพและตำแหน่งแห่งที่ที่แตกต่าง (different positionality) ที่เธอไม่ใช่ พลเมืองอเมริกัน เธอจึงถูกกีดกันออกจากขบวนเคลื่อนไหวทางการเมือง และที่ London เธอได้กลายเป็น ผู้ลี้ภัย และถูกเหยียดเชื้อชาติ เธอจึงทิ้งเจ็บปวดจากนโยบายเหยียดเชื้อชาติจากชาติที่เป็นบ้านมาตุภูมิ และเมื่อเข้าไปอยู่ London เธอก็ถูกเรียกไปรวมกับกลุ่มคนที่ไม่ใช่กลุ่มของเธอ ว่าเป็นกลุ่ม Paki (Brah 1996: 1-11) เธอจึงเหมือนหายไป ไม่ปรากฏ ความรู้สึกเช่นนี้เองที่เป็นประสบการณ์ ในสถานการณ์ของผู้อพยพ ผู้ถูกเนรเทศ และ ผู้ลี้ภัย หรือ ผู้ที่หนีออกมาจากสังคมที่ไม่พึงประสงค์ ไม่สามารถเป็นส่วนหนึ่งของสังคมเดิมได้และไม่สามารถเป็นส่วนหนึ่งในสังคมใหม่ได้แบบสนิท

จากที่ Brah เสนอ เช่นเดียวกันกับที่ Hall ได้เสนอ ความเป็นตัวตนผู้อพยพย้ายถิ่น ที่เป็น

เรื่องของกายภาพ เช่น เขาที่เป็นคนดำ มันเป็นความจริงที่ไม่สามารถที่จะแปรเป็นอื่นไปได้ ซึ่งเครื่องมือหนึ่งของการสร้างการแบ่งแยกมาจาก มายาคติ เป็นสิ่งที่สร้างออกมาให้ดูเหมือนว่ามันไม่สามารถเปลี่ยนแปลงได้ เป็นการมองเข้าไปจากมุมมองเดียวของคนที่มีอำนาจ ที่ใช้การมองเป็นเครื่องมือของการจัดประเภทและกดขี่ ผู้คนในสังคมของประเทศอังกฤษ ได้พูดถึงสังคมที่บ้านเกิดของ Hall พวกเขาอธิบายว่า Jamaica คือสังคมของคนดำ (black society) แต่จริง ๆ แล้วที่นั่นมีทั้งผิวสีดำ และผิวสีน้ำตาลที่อยู่ร่วมกันมานาน สิ่งนี้ Hall เรียกว่าจินตนาการถึงชุมชน เป็นชุมชนที่ไม่มีอยู่จริง แต่มันเป็นเพียงแค่สัญลักษณ์ (symbol) ที่มีความจริงอยู่น้อยมาก (Hall 1986: 136)

ชุมชนในจินตนาการ (imagined communities) คือ ชุดคำอธิบายต่าง ๆ ที่มีอิทธิพล ที่อยู่ในฐานะของ ความทรงจำทางสังคม (collective memory) เป็นเบ้าหลอมต่อปัจเจก และรวมถึงการรื้อฟื้นความทรงจำขึ้นมาใหม่ด้วย ชุมชนจินตนาการ ก่อตัวมาจากลักษณะสำคัญของกลุ่มคนที่ย้ายถิ่น เป็นความสัมพันธ์ ทางเศรษฐกิจ การเมือง และวัฒนธรรม ที่ถูกสร้างขึ้นมาให้มีลักษณะของการเป็นส่วนรวมหรือสังคมพลัดถิ่น (Hall 1986: 136) พวกเขาสามารถที่จะตระหนักและรวมตัวกันตอบสนองต่อ ชุมชนในจินตนาการเช่นอาจจะยึดถือเป้าหมายในการช่วยเข้าไปเกี่ยวข้องช่วยเหลือ หรือต่อต้านภายในประเทศของเขาในอดีตได้ ซึ่งเป็น บ้าน ที่เขาเรียกว่า บ้านในประวัติศาสตร์ (historical homes) (Hall 1986: 136) ด้วยการสร้างชุมชนในจินตนาการร่วมนี้เองที่มันเป็นเบ้าหลอม มันได้เปิดพื้นที่ เปิดจินตนาการ ถึงส่วนรวมและสามารถให้ปัจเจกเข้าไปพัวพันทั้งโดยยินดีและถูกดึงเข้าไป บังคับยัดเยียดจากผู้นำ และอาจจะถูกคนต่างรุ่นวัย ยัดเยียดให้คนอีกรุ่นหนึ่ง ชุมชนจินตนาการที่มีต่อบ้านที่หลากหลาย ทั้งบ้านในประวัติศาสตร์ บ้านที่เป็นชาติ ได้เรียกฟื้นความเจ็บปวด ความสูญเสียถิ่นที่อยู่ หรือจากความสูญเสียคนอันเป็นที่รัก ให้กลับมาทำงาน เป็นเครื่องมือ ที่ทำให้คนรู้สึกแตกกระจายรวมเข้ามาพัวพัน และชุมชนจินตนาการนี้เองที่ทำให้เขาเปิดเสียง (voice) ของพวกเขาในลักษณะส่วนรวมออกมาได้

แต่ในความเป็นจริงก็คือ ทั้งการสร้างความเป็นส่วนรวม และลักษณะของบุคคลเชิงปัจเจก ต่างก็ถูกตรวจสอบท้าทายในสังคมพักอาศัยตลอดเวลาและไม่เคยหยุด พวกเขาอาจจะรู้สึกว่าตนเองปรับตัวได้อย่างเหมาะสม รู้สึกว่าเป็นส่วนหนึ่งของที่นั่น และในขณะที่เดียวกันก็เกิดการแข่งขันขัดแย้งกับ อัตลักษณ์ (identity) ตลอดเวลา พวกเขาอาจจะ สามารถลงหลักปักฐาน ถึงแม้ว่าตัวเองจะมีความรู้สึกที่ตนเองเป็นส่วนหนึ่ง เป็นสมาชิก ของสังคมที่นั่น แต่ก็ไม่สามารถ เป็นส่วนหนึ่งของสังคมที่นั่นได้ เพราะการเป็น ส่วนหนึ่งของสถานที่ หรือสมาชิก ถูกอ้างอิงมาจากอัตลักษณ์ เช่น อัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ การแต่งกายและการใส่เครื่องประดับสัญลักษณ์ประจำกลุ่มชาติพันธุ์ ความเป็นพลเมืองเพศ วัยอายุ สีผิว ลักษณะหน้าตา และคนหนึ่งคนอาจจะมีย่านหลายสถานที่ เพราะประวัติความเป็นมาของพวกเขา ได้สะสมความรู้สึกที่มีต่อบ้านแต่ละสถานการณ์และเวลาที่มีลักษณะเฉพาะแตกต่างกันไป จากบ้านที่ไม่สามารถทำให้เขารู้สึกมั่นคง ในการเป็นส่วนหนึ่งของบ้าน เพราะอัตลักษณ์ทำงานใน

ลักษณะที่เป็น ความสัมพันธ์แบบสัมพันธ์ กับ พวกเขา เพราะพวกเขา คือ คนอื่น โดยการมองของคน
ท้องถิ่นจากสังคมที่พอกอาศัย (Brah 1996: 1-11)

ดังนั้นพวกเขาจึงมีความแตกต่างกันไม่เหมือนเป็นแบบประเภทเดียวกัน เพราะเพื่อความ
อยู่รอดได้อย่างเป็นจริง พวกเขา ในฐานะปัจเจกต้องแข่งขันกันในพื้นที่ เช่นการใช้คำว่า เรา เป็นสิ่งที่ถูก
สร้างขึ้นเพื่อเป็นทำให้รู้สึกถึงการเป็นสมาชิกกลุ่มเดียวกัน แต่คำว่า เรา มีความหมายแฝงอยู่ว่า มีทั้งผู้ที่มี
อำนาจมากขึ้นและผู้ที่ถูกลดอำนาจลง ใครคือเรา ใครคือคนอื่นจากการสร้างคำว่าเรา (Brah 1996: 184)

กล่าวคือ การสร้างส่วนร่วมขึ้นมา เป็นการหาลักษณะร่วมและผลข้างเคียงหรืออาจจะ
เป็นกลยุทธ์ของการสร้าง มันก็ได้เป็นการตัดแบ่ง สิ่งที่ไม่สามารถเข้ามาเป็นส่วนร่วมได้ออกไป และมี
ผลในเชิงกีดกัน คนที่ไม่สามารถเข้ามาอยู่ในลักษณะร่วม ให้เป็นคนนอก การที่จะสามารถเข้าเป็นส่วน
หนึ่งของสังคมนั้น เป็นความสัมพันธ์เชิงสัมพันธ์ ของทั้งโดยรวม และถูกสร้างออกมาจากจากคนที่
อพยพเข้าไป จากต่างถิ่น ต่างชาติ ต่างสีผิว ต่างชาติพันธุ์ ที่สร้างลักษณะร่วม และความสัมพันธ์เชิง
สัมพันธ์ กับสังคมที่เข้าไปพอกอาศัย และเป็นกลยุทธ์ของปัจเจกที่มีความพยายามที่จะปรับเปลี่ยนและปิด
ตัวตนของตนเอง เพื่อที่จะทำให้เกิด ความรู้สึกที่ว่า ตนเองเป็นส่วนหนึ่งของสังคมที่หลากหลายได้ การ
ปรับเปลี่ยน/การสร้างสิ่งบ่งชี้ถึงการปิดตนเอง ซึ่งทำให้อัตลักษณ์ เป็นอัตลักษณ์ที่มีความสัมพันธ์ เกิด
ขึ้นมาได้ ซึ่งจะอยู่ในหัวข้อต่อไป

3 อัตลักษณ์ (identity) พลัดถิ่น

กรอบแนวคิด อัตลักษณ์พลัดถิ่น: ตัวตนในขั้นต่ำสุด (minimal self)

แนวความคิดการก่อตัวขึ้นมาของอัตลักษณ์ ผู้อพยพ ผู้ลี้ภัย ผู้ที่ถูกเนรเทศ ที่ไม่สามารถ
กลับบ้านได้ แยกต่างและทำทนายกรอบแนวคิดอัตลักษณ์ที่มีความต่อเนื่อง ไม่เคยถูกรบกวน หรือกลุ่ม
คนที่มีอัตลักษณ์ร่วมกัน มีลักษณะพิเศษประเภทเดียวกัน ที่อธิบายว่า อัตลักษณ์ มีความเสถียร แต่ใน
ความจริงแล้ว อัตลักษณ์ เป็นการให้ความสนใจต่อจุดเน้นบางประการที่สำคัญ หรือลักษณะสำคัญ อัต
ลักษณ์ คือ กระบวนการที่เป็นพลุกพล่าน หรือเกิดขึ้นมาได้หลากหลายอัตลักษณ์และเกิดขึ้นได้
ตลอดเวลา ถึงแม้การดำรงอยู่ของมันจะขัดแย้งกันเอง เช่น แม้ว่ามันจะถูกสร้างขึ้นและทำให้เห็นเป็น
ภาพแสดงอัตลักษณ์พลัดถิ่น ว่ามีลักษณะจำกัด ไม่เปลี่ยนแปลงก็ตาม แต่ในความเป็นจริง อัตลักษณ์
เปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา

การดำรงอยู่ของ คนพลัดถิ่น ในแนวคิดของ Hall ที่เขาอธิบายถึงตัวเองว่า เขาดำรงอยู่
แบบอพยพย้ายถิ่น (being a migrant) และต้องค้นหาครุ่นคิดเกี่ยวกับตัวตน จากตัวเองที่เป็นศูนย์กลาง
ซึ่งเรียกว่า เป็นสิ่งที่ท้ายที่สุดที่เขาเป็น ซึ่งตัวตนของคนที่อยู่อย่างผู้อพยพนั้นกระจัดกระจาย จึงมีการ
กลับมาหาตัวเอง Hall ได้อธิบายว่า อัตลักษณ์ของเขา คือ อัตลักษณ์พลัดถิ่น เขาคือ คนพลัดถิ่นที่ต้องอยู่

อย่างเป็นผู้อพยพ อยู่บนความแตกต่างตลอดเวลา เขาได้ค้นหาตัวเอง ที่เป็นศูนย์กลางสุดท้าย (centred at last) คือการมองในอาณาเขตของตัวเอง ที่เป็น คนพลัดถิ่นและที่แตกต่างจากคนในสังคมที่เขาเข้าไปพักอาศัย คนพลัดถิ่นได้ถูกผลักให้ไปอยู่ชายขอบ กระจัดกระจาย ไม่มีสิทธิอะไร ไม่มีความสำคัญ ณ พื้นที่ในอาณาบริเวณ ของเขา ที่เป็นศูนย์กลางสุดท้ายของเขา Hall ได้อธิบายว่าเขา คำต่อทุกสิ่ง เขาอิงมาต่อสิ่งแวดล้อมที่อยู่รอบ ๆ ตัวเขา ที่เขาไม่มีสิทธิครอบครอง ณ จุดดังกล่าวซึ่งเป็น centred at last เขาได้ครอบครองพื้นที่ประเภทใหม่ และความรู้สึกนี้ได้ คืบไปข้างหน้าอย่างเงิบ ๆ กลาย เป็น อัตลักษณ์ชายขอบ (marginal identity)

อัตลักษณ์ของเขาเกิดขึ้นจากความไม่มั่นคง จากตัวตนที่แตกกระจาย ท่ามกลางสังคมที่แตกต่าง เขาสร้าง พื้นที่ของเขาขึ้นมา จากการปิด ตัวตนจริง ๆ ของเขาไว้ เขาเรียกว่าเป็นพื้นที่ ในจินตนาการ เป็นพื้นที่ ที่เก็บตัวตนที่ ไม่เคยอพยพย้ายถิ่นไปไหน Hall เรียกว่า ตัวตนในขั้นต่ำสุด (minimal self) จากการจัดการปิดตัวตนขั้นต่ำสุด ของเขาตัวเอง ที่ Brah เสนอไว้ว่า แม้การเกิดขึ้นมาของคนพลัดถิ่นจะเริ่มต้นจากการเดินทางและเฉพาะขึ้นมาจากการเดินทาง อาจจะดูเหมือนว่า พวกเขา ย้ายถิ่น ไม่มีความมั่นคง มีจินตนาการถึงบ้านอย่างเจ็บปวด เขา ย้ายถิ่นไปเรื่อย ๆ ไม่สามารถ เข้าเป็นสมาชิก ภายในสังคมพักอาศัยได้ การลงหลักปักฐานจากการปิดตัวเองไว้ อยู่ด้วยความไม่มั่นคง รู้สึกว่าตัวเองกระจัดกระจาย จึงทำให้เกิดการก่อตัวตนของตนเองกับแกนอื่นที่ไม่ใช่ตัวเองและมีความสำคัญมากกว่าดังที่ Hall ถมตัวเองว่า ตัวจริงของมันเป็นใคร (the real me)

ยกตัวอย่างจากกรณีของ Hall ของการปิดตัวเอง คือ เขาปิดตัวเอง และไม่บอกความจริงต่อคนอื่น ซึ่งอาจจะไม่ใช่เรื่องที่เขาโกหก แต่เป็นเรื่องที่เขาอธิบายได้ยาก บางครั้งอาจจะดูเหมือนเป็นเรื่องตลก ที่เขาหนีแม่ของตนเอง Hall เลือกว่าจะอธิบายในเงื่อนไขของการศึกษาต่อ หรือกรณีของ Brah ที่เธอหนี ความสัมพันธ์ของครอบครัวในลักษณะของศาสนา ที่ผู้ชายเป็นใหญ่ และการเมืองเผด็จการ ในประเทศ Uganda Brah ปิดเรื่องนี้ไว้ แต่บอกกับผู้ที่สัมภาษณ์เธอว่า เมื่อเรียนสำเร็จแล้วเธอจะกลับบ้าน เพื่อพัฒนาประเทศของเธอ หรือหากจะอธิบายออกไปก็เป็นเรื่องยากเหลือเกินเพราะคนในสังคมที่พวกเขาเข้าไปอยู่อาศัย ก็มีภาพความเข้าใจต่อบ้านมาตุภูมิของพวกเขาแตกต่างจากความป็นจริง

Hall เสนอว่า อัตลักษณ์ เป็นสิ่งที่ถูกประดิษฐ์ขึ้นมา จากสิ่งที่เป็นสิ่งเริ่มต้นเป็นอย่างมาก ไม่มีความแน่นอน จากเรื่องราว ที่ไม่สามารถที่จะพูดออกไปได้ เป็นสถานที่ ที่อดทวิสัย ได้มาพบกับชุดคำอธิบายของประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมอย่างกว้างขวาง และเขาไม่สามารถควบคุมตนเองได้ ในขณะเดียวกัน เขาก็ต้องควบคุมตัวตน ที่อยู่พื้นที่บางแห่งอย่างตลอดเวลา เขาเรียกพื้นที่นั้นว่า ชายขอบที่ซ้ำซ้อน (doubly marginalized) คือ ตัวตนของ Hall ย้ายที่สู่อื่น ๆ ตลอดเวลามากกว่าที่จะเป็นอย่างที่เขาเป็น หรือไม่สามารถเป็นอย่างที่เขาพูดจากมันออกมา (Hall 1986: 135) ไม่ว่าจะนานเพียงใด ถึงแม้จะถอนความทรงจำตนเองออกมา หรือ ถอนชีวิตของตัวเองออกมา แต่มันก็ยังคงอยู่

คนพลัดถิ่น ได้ทำการปิดบางสิ่งในความคิดของตนเอง สิ่งนี้เป็นสิ่งที่ไม่เคยอพยพไปไหน และสามารถสร้างเรื่องราวเพื่อปกปิด นอกจากตัวเขาเองจะถูกระทำให้อยู่ในตำแหน่งแห่งที่ของ

พื้นที่ ที่ชายขอบแล้ว ตัวเขาเองที่กีดกันตัวเองให้เป็นชายขอบจาก สิ่งที่เขาให้ความสำคัญมากกว่า เช่น จาก ดำนานเรื่องเล่า ประวัติศาสตร์ของตนเอง ตนเองจึงกันตนเองออกไปอยู่ชายขอบ จึงเรียกว่าเป็น - ชายขอบที่ซ้ำซ้อน-

Hall วิเคราะห์ อัตลักษณ์คนดำ ของเขาเอง เขาเคยคิดว่าสามารถแก้ไขปัญหาด้วย กระบวนการที่ง่าย ๆ แต่ในที่สุดก็รู้ว่า เป็นการแก้ไขปัญหา ในปัญหาที่ไม่สามารถที่จะแก้ไขได้ อัตลักษณ์คนดำ ได้พักวางอยู่บางที่ (some place) เพื่อรอ ตัวของเขาเอง Hall บอกว่า คือ ตัวตนท้ายสุดที่เป็น คือ ตัวจริงของฉันทัน (The real me at last!) (Hall 1986: 136) ฉ. ตำแหน่งของ ชายขอบที่ซ้ำซ้อน

เพราะในความเป็น คนดำ ไม่สามารถที่จะแปรเป็นอื่นไปได้ และอัตลักษณ์ก็เป็นอัตลักษณ์ที่ไม่มีความมั่นคง ทางการเมือง ในเชิงกายภาพและวัฒนธรรม เขาจะต้องอธิบายเรื่องราวและประวัติศาสตร์ที่มากมาย ได้มีบางสิ่งที่ถูกสร้างขึ้น เช่นคำบอกเล่า คำพูด ซึ่งไม่สามารถที่จะทำอย่างพื้นฐานที่ง่าย ๆ

ดังนั้น อัตลักษณ์ จึงไม่ใช่สิ่งที่โปร่งใส ไม่ใช่ ข้อเท็จจริง ที่สำเร็จลงแล้ว หรือเป็นภาพที่แสดง แทนความจริง แต่ อัตลักษณ์ คือ การผลิตที่ไม่เคยสมบูรณ์ มันเป็นวัฒนธรรม ที่อยู่ในบริบทของ อำนาจ, ผู้รู้ และความเป็นสิ่งแท้ (authenticity) แต่การประกาศหรือการเขียนนั้นถูกกระทำในสถานการณ์, สถานที่, วัฒนธรรม ที่มีลักษณะเฉพาะเป็นอย่างมาก และตลอดเวลาที่เราพูด ในบริบท คือการวางหรือ กำหนดตำแหน่งแห่งที่ (Hall 1990: 222)

ดังนั้นความคิดที่มีเกี่ยวกับตัวตน (self) โดยตลอดเวลาแล้วคือเรื่อง ที่แตงขึ้นมา เป็นการปิด (closures) ประเภทหนึ่ง ที่เรียกร่องการสร้าง ชุมชน ในการจำแนกลักษณะต่าง ๆ เช่น ชชาติ กลุ่มชาติพันธุ์ ครอบครัว และ ความเป็นเพศ เป็นต้น มันคือสิ่งบ่งชี้ปิด โดยการกระทำทางการเมือง จากการเคลื่อนไหว พรรคการเมือง ชนชั้น หรืออื่น ๆ ดังนั้นอัตลักษณ์ถูกสร้างข้ามความแตกต่างและอยู่กับการเมืองของความแตกต่าง

การเกิดขึ้นมาของคนพลัดถิ่น มาจากการปะทะประสาน (articulate) และการเป็นผู้ถูกครอบงำ (subordination) (Brah 1996: 198) การอธิบายกรอบแนวคิด คนพลัดถิ่น ที่จำกัดตัวอยู่ในประวัติศาสตร์ เช่น การสื่อความหมายถึงต้นกำเนิดที่แท้จริงของเขา/ชุมชน/ชาติพันธุ์ เป็นเพียงจินตนาการ และตำแหน่งแห่งที่ของตัวตน (subject) จึงเป็นสิ่งที่นึกคิดขึ้น เป็นสิ่งสมมติ (assumed) ที่ถูกสร้างขึ้น (Brah 1996: 198)

ความสัมพันธ์ระหว่างอัตลักษณ์พลัดถิ่น กับ บ้าน (home) การเป็นส่วนหนึ่ง (belongings) และชาติ (nation)

ประสบการณ์ของผู้ลี้ภัย ผู้ที่ถูกเนรเทศ ผู้ที่หนีจากสังคมที่บ้านเก่า หรือ ฉ. ที่นี้ เรียกว่า คนพลัดถิ่น เป็นประสบการณ์ที่เกี่ยวกับ จินตนาการถึงชุมชน และชุมชนที่จินตนาการก็เป็นเพียงแค่สัญลักษณ์ (symbolic) ที่มีความจริงอยู่น้อยมาก ๆ ในแง่นี้ Hall ได้รวมถึง ชุมชนที่ถูกคนอื่นจินตนาการถึงชุมชนของคนพลัดถิ่นด้วย คนพลัดถิ่นได้อธิบายถึงเหตุผลการย้ายถิ่น ก็มีเงื่อนไขที่ชัดเจนของการ

ดำรงอยู่ของมัน ซึ่งเป็นประวัติศาสตร์ที่จริงบนโลกร่วมสมัย แต่ การพลัดถิ่น ณ ที่นี้ ไม่ได้แค่สำคัญเพียงแต่เป็นปรากฏการณ์ ของการเดินทางในเชิงกายภาพ แต่เป็นการเดินทางของผู้ที่รู้สึกสูญเสีย พ่ายแพ้ เป็นการเดินทางในแง่ของจิตใจ

อัตลักษณ์ในสถานการณ์คนพลัดถิ่น คืออัตลักษณ์ที่ซับซ้อน มีความสัมพันธ์ที่เคียงข้างไปกับความคิดที่มีต่อบ้าน โดย บ้าน มี สถานะในเชิงนามธรรม ด้วยเหตุนี้คนพลัดถิ่นมีลักษณะที่ไม่เหมือนใครอื่น ไม่เหมือนกลุ่มพวกพ้องตนเองที่บ้านเกิด และไม่เหมือนกลุ่มคนที่ท้องถิ่นที่พวกเขาเข้าไปอยู่อาศัย และอัตลักษณ์พลัดถิ่น คือการที่พวกเขาได้หันไปหาสิ่งอื่น ศูนย์กลางอื่น (Hall 1999: 2) เรื่องเล่าอื่น ๆ และการเกิดขึ้นมาของตัวตน (self) พลัดถิ่น ผ่านการปะทะ และผ่านความแตกต่าง ซึ่ง กรอบแนวคิด diaspora วางอยู่บน binary ของความแตกต่าง และความแตกต่าง คือ พื้นที่ ของการสร้างชายแดนเพื่อกีดกัน โดยที่คนอื่นเป็นผู้สร้างมันขึ้นมา และมันทำให้เกิดการ จำกัด หยุดนิ่ง -คนพลัดถิ่น คือ ความเป็นสิ่งที่ตรงกันข้าม ระหว่างการอยู่ภายใน กับ การเป็นสิ่งภายนอก แต่มันกลับถูกโยงประสานลักษณะเข้าด้วยกัน เป็นการประสานให้เกิดเป็นอัตลักษณ์ของคนพลัดถิ่น

ในความสัมพันธ์ ณ บ้านที่เข้าไปอยู่อาศัย บ้าน ที่เข้าไปอยู่อาศัยที่เป็นจริงในเชิงกายภาพ พวกเขาอยู่อย่างกระจัดกระจายหรือรวมเป็นกลุ่มอย่างหลวม ๆ มีความสัมพันธ์กับกลุ่มอื่น ๆ ในพื้นที่ ที่เป็น ชุมชนจินตนาการ คือ พื้นที่ลักษณะหนึ่ง เรียกว่า พื้นที่พลัดถิ่น (diaspora space) และสร้างให้เกิดชนกลุ่มน้อย/ชนกลุ่มใหญ่ บนความสัมพันธ์กับกลุ่มอื่น ๆ ชนกลุ่มน้อยกับชนกลุ่มใหญ่ เป็นลักษณะของความสัมพันธ์ที่สัมพันธ์ หรืออีกคำพูดหนึ่งนั่น คำว่าชนกลุ่มน้อย คือ การกำหนดตำแหน่งแห่งที่ ที่ไม่ใช่แค่เพียงสัมพันธ์กับชนกลุ่มใหญ่ แต่มีความสัมพันธ์กับกลุ่มอื่น ๆ ในเชิงของการแข่งขัน และภายในคน ๆ หนึ่งอาจจะเป็นได้ทั้งชนกลุ่มน้อย และชนกลุ่มใหญ่ ด้วยในเวลาเดียวกัน ความสัมพันธ์ที่เกิดในลักษณะสัมพันธ์ แบบนี้ก่อตัวอัตวิสัย (subjectivity) ตัวตนปัจเจกของพวกเขา ในลักษณะของความสัมพันธ์ของตำแหน่งแห่งที่ ของปัจเจก

ซึ่งความสัมพันธ์ต่อตำแหน่งแห่งที่นี้ ถูกสร้างขึ้นมาด้วยการอ้างอิงกับกลุ่มหลัก ๆ ในสังคมพักอาศัยและหรือสังคมที่พวกเขาเดินทางผ่าน และ ท่ามกลางคนพลัดถิ่น ที่หลากหลายกลุ่มที่อยู่ร่วมกัน แต่ Brah ไม่ต้องการเรียกว่า ความสัมพันธ์ระหว่าง ชนกลุ่มน้อย/ชนกลุ่มใหญ่ เธอเสนอให้เรียกว่า ชนกลุ่มที่มีอำนาจและชนกลุ่มที่ด้อยอำนาจ (majority and subordinate) คือความสัมพันธ์ของการขึ้นอยู่กับผู้อื่นที่มีความสำคัญกว่า หรือครอบครองตำแหน่งแห่งที่ที่ครอบงำผู้อื่นกับผู้ที่อยู่ในตำแหน่งแห่งที่ของการถูกครอบงำ จากความสัมพันธ์ที่ Hall เน้นย้ำว่า เขาดำรงอยู่ด้วยการเป็นผู้อพยพเข้าอังกฤษและอยู่ท่ามกลางความแตกต่าง อัตลักษณ์ของเขาก่อตัวขึ้นมาจากการปิดตัวเอง แล้วเข้าสู่แกนอื่น ศูนย์กลางอื่น ดังนั้นการก่อตัวของอัตลักษณ์จึงสัมพันธ์กับแกนของอำนาจของการจัดประเภท ให้เป็น ชนกลุ่มที่มีอำนาจ/ชนกลุ่มที่ด้อยอำนาจ ในลักษณะของการแข่งขันในเชิงปัจเจกและสังคม

ผู้ศึกษาต้องการแสดงให้เห็นว่า การปิดตัวเอง นำไปวางพักอยู่ในพื้นที่ ที่เรียกว่า ตัวตนที่เล็กที่สุด หรือตัวตนในขั้นต่ำสุด จึงทำให้เกิดการสร้างอัตลักษณ์กับแกนอำนาจอื่นขึ้นมาได้ ในคำพูด

ของ Hall ที่อธิบายว่า เป็นการไปหาศูนย์กลางอื่น เรื่องราวอื่น

ความสัมพันธ์ ณ บ้านที่อยู่อาศัยจริงในเชิงกายภาพนั้นรองรับ บ้านในจินตนาการ เป็นการตอบรับกันอย่างไม่สิ้นสุด ทั้งขัดแย้งกับตนเอง ระหว่างความหวัง ความปรารถนา กับการเป็นจริงได้ และขัดแย้งกับคนภายในกลุ่มผู้พลัดถิ่น ผู้อพยพ ผู้ที่ถูกเนรเทศ ทั้งในเชิงปัจเจกและโดยส่วนรวม และขัดแย้งกับคนในท้องถิ่นที่เข้าไปพักอาศัย

ความสัมพันธ์ ณ ท้องถิ่นที่พวกเขาเข้าไปอยู่อาศัย ทั้งโดยภายในกลุ่ม นอกกลุ่ม และระหว่างต่อปัจเจก เป็นความสัมพันธ์ในการสร้างอัตลักษณ์ ที่เกี่ยวข้องกับชายแดน ถึงแม้พวกเขา ได้ข้ามพรมแดนรัฐชาติ และพยายามกลืนเข้าไปสู่สังคมใหม่ ด้วยอัตลักษณ์ที่เกิดขึ้น ณ ที่นั่น แต่ชายแดน นอกเหนือจากที่มันเป็นเป็นความหมายในเชิงนามธรรม ที่ยึดเยียด หรือขีดเส้น บังชี้ ภูมิศาสตร์กายภาพ เพื่อแบ่งแยกแล้ว ชายแดนยังแปรเปลี่ยนไปเป็นความหมายนามธรรมที่ฝังจารึกไว้กับร่างของผู้ที่ย้ายข้าม มันเข้าไปสู่อีกโลกหนึ่ง ถึงแม้พวกเขาจะข้ามมันผ่านพ้นไปแล้ว แต่ชายแดนไม่เคยหายไป ซึ่งจะบรรยายในหัวข้อถัดไป

อัตลักษณ์พลัดถิ่นและชายแดน ความสัมพันธ์ระหว่างอัตลักษณ์ กับบ้านที่เข้าไปอยู่อาศัย

ด้วยเหตุที่ อัตลักษณ์มีความสัมพันธ์กับชายแดนและเมื่อชายแดนซึ่งในความเป็นจริงแล้ว เป็นสิ่งนามธรรมที่ยึดเยียดลงบนภูมิศาสตร์กายภาพ ส่วนคนที่ข้ามมันไป จึงเกิดอัตลักษณ์ชายแดน ที่ชายแดนถูกผนึกฝัง (embodied) กับร่างกาย ลักษณะดังกล่าว คือ ชายแดนได้เปลี่ยนข้ามผ่านสภาพมาสู่ความหมายเชิงนามธรรม

ในกรณีนี้ Brah ได้อธิบายโดยยกประสบการณ์ของเธอเป็นตัวอย่างว่า คนพลัดถิ่น ถูกจัดประเภทจากการมอง เช่น คนในท้องถิ่นเมื่อเห็นเธอที่มีลักษณะเป็น Asian ถึงแม้ เธอ คือ พลเมืองของ Uganda แต่เธอไม่ดูเหมือนคนในท้องถิ่น การมองหรือลักษณะที่ดูเหมือนใคร ถูกใช้เพื่อการควบคุมปกครองโดยรัฐบาล Ugandan ที่กีดกัน คน Asian อื่น ๆ ที่เข้าไปอยู่ใน Uganda และอีกสถานการณ์หนึ่ง เมื่อเธอได้ไปอยู่ที่อังกฤษ จาก การที่เธอเคยบอกว่า เธอคือ Ugandan เชื้อสาย Indian แต่ที่อังกฤษ เธอถูกเรียกว่า Paki เธอบอกถึงความรู้สึกที่สูญเสียพ่ายแพ้ (loss) เธอเก็บมันไว้ไม่ได้ต่อต้าน ถึงแม้เธอจะถูกถามถึง อัตลักษณ์ของเธอ ถึงแม้เธอได้ตอบออกไป แต่คำอธิบายไม่สามารถลดลักษณะของความเป็น Paki ให้มาเป็น Indian หรือ Ugandan ในเรือนร่างของเธอได้ ถึงแม้จะมีการให้ข้อมูลเพิ่มเติมก็ไม่สามารถลดการถูกมองและจัดประเภทโดยการมอง ให้เธอเป็น คนพลัดถิ่น ไม่สามารถเป็น อย่างที่พวกเขาหรือเธอเชื่อหรือที่คิดว่าเป็น

จากตัวอย่างจากชีวิตของ Hall เขาได้ศึกษาการเมือง ในการค้นหาว่า เขาคือคนดำ เขาสร้างสถานะบนตำแหน่งแห่งที่ของ คนดำ เป็นการตระหนักรู้ต่อตนเองโดยผ่านความแตกต่างของเขากับคนอื่น ๆ ซึ่งเขารู้สึกว่ามีสิ่งที่อยู่ตรงข้ามกับเขาเป็นอย่างมาก หมายความว่า ในสิ่งที่เขาไม่อยากจะ

คือ คนดำ แต่การนิยามตัวของเขา มันชัดเจน ว่าสีผิว ของเขานั้นตรงข้ามกับคนเวดล้อมในสังคมที่เข้าไปอยู่อาศัย Hall ยอมรับว่าเขาประเมินความสำคัญของปัญหาประการนี้ต่ำเกินไป สิ่งที่เกิดขึ้นทางการเมืองของ คนดำ เป็นสิ่งที่แก้ไขยากเป็นอย่างมาก เช่นการเมืองของการที่ประชาชนจะสามารถประกอบสถานะของตนเอง ขึ้นมาในเชิงกายภาพ และจากการมีอัตลักษณ์คนดำ (Hall 1986: 136)

อัตลักษณ์ถูกสร้างขึ้นมาจากความสัมพันธ์เชิงสัมพันธ์ ขณะที่คนพลัดถิ่นได้เข้าไปอยู่ในสังคมอื่น ดูเหมือนมี บางสิ่งที่สามารถใช้กีดกันพวกเขา โดยใช้ ความเหมือน/ความต่าง โดยเฉพาะลักษณะที่ถูกแสดงออกมาทางกายภาพและเห็นด้วยตา และหรือ สำเนียง การแต่งกาย ที่มาที่ไป ความเหมือน/ความต่าง คือชายแดนและชายแดน อยู่ผนึกบนร่างกาย เสี่ยง สิ่งที่แสดงออกถึงที่มาของพวกเขา

กรอบแนวคิดเกี่ยวกับชายแดน คือกระบวนการของถักทอประสาน ความคิดในเชิงการเมืองของตำแหน่งแห่งที่ ที่พวกเขาอยู่ สถานที่ ที่เป็นจุดตัดกัน ชายแดน และ/หรือ ตำแหน่งแห่งที่/การย้ายตำแหน่งแห่งที่ ซึ่งจุดตัดนี้ได้รับอิทธิพลจากเศรษฐกิจ การเมือง วัฒนธรรม และกระบวนการเชิงกายภาพ (Brah 1996: 208) เป็นสถานที่ ที่ตัวตน ครอบครองหลายตำแหน่ง ท่ามกลางการเสียดสี แข่งขัน เป็นสถานที่ของการประกาศความเป็นตัวตน และการปฏิเสธตัวตนและคนอื่น เป็นสถานที่ที่เป็นทั้งการยินยอมและการปฏิเสธ ป้องกัน แต่ก็มีการประสานกัน ซึ่งรูปแบบอาจจะแสดงให้เห็นในรูปของการปฏิเสธในชื่อของ ความเป็นสิ่งแท้หรือความบริสุทธิ์ (purity) และธรรมเนียมประเพณีของคนดั้งเดิม ที่สะท้อนกลับไปยังชุมชนดั้งเดิม การที่จะสามารถทำความเข้าใจพวกเขาที่เป็นคนพลัดถิ่นได้ จะต้องทำความเข้าใจกรอบแนวคิดชายแดนและอัตลักษณ์มีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน

ชายแดน คือ สิ่งที่ชี้ชัด เป็นเส้นที่แยกสังคม วัฒนธรรม และพื้นที่เชิงกายภาพ เป็นอาณาเขต ที่สร้างขึ้นเพื่อมาปกป้องภายใน และต่อต้านผู้อยู่นอก การสร้างแนวชายแดนจึงเป็นการสร้างคนที่อยู่นอกไปด้วย (outsiders) หรือเป็นการสร้างความเป็นอื่น (the other) คนต่างด้าว (Brah 1996: 198)

สิ่งที่ติดตามมากับชายแดนภายหลังจากที่เกิดการสร้างและการยืนยันของความมีชายแดนก็คือ ชายแดนทำให้เกิดความแบ่งแยก มี กฎที่สลักจารึก ขัดขวางไม่ให้เกิดการล่วงละเมิด (transgression) เป็นอาณาบริเวณของการกลัวความเป็นอื่น และกลัวตัวเอง เป็นสถานที่ที่อ้างถึงความเป็นเจ้าของเป็นการปักหลักทั้งแข่งขันปกป้อง ป้องกัน และการสู้เพื่อเอาชนะเหนือเส้นแบ่งแดน ดังนั้น ชายแดนจึงเป็น อุปมา (metaphor) ทางจิตวิทยา เพศ จิตวิญญาณ ชนชั้น และการเหยียดเชื้อชาติ ดังนั้นชายแดนจึงเป็นความสัมพันธ์ทางสังคมของประสบการณ์ในการอยู่อาศัยและความเป็นอัตวิสัย/อัตลักษณ์ในชีวิตประจำวัน

ดังนั้น ชายแดนคือ คืออุปมา เป็นเพียงนามธรรมของความจริงรูปธรรม คือส่วนหนึ่งของปฏิบัติการของวาทกรรมของความเป็นวัตถุ (materiality) ในความสัมพันธ์เชิงอำนาจ และชายแดนที่เป็นอุปมาเองก็สามารถเสริมให้มีการฉีกฝัง (inscriptions) อำนาจ ฉีกชุดคำอธิบายที่มีลักษณะเฉพาะ โดยฝังไว้กับวัตถุที่ถูกแสดง ที่ซึ่งอุปมาลอยเหนืออยู่ เช่น คนดำ คน Paki คน Asian Indian

ในความเป็นจริงก็คือ ชายแดนจะมาจากการสะท้อนลักษณะสำคัญ หรือลักษณะเฉพาะกับชายแดนประเภทอื่น ๆ หรือกับชายแดนอื่น และรวมถึงประสบการณ์ที่มีลักษณะเฉพาะของกลุ่มคนที่ถูกแบ่งแยก ถูกทำให้สูญเสียบ้าน ถูกเนรเทศ ก็ทำให้เกิดชายแดนได้ คือ ชายแดนถูกสร้างและยืนยันความมีของมันจาก ความเหมือน/ความต่าง นั่นเอง

และร่างกายก็ถูกจัดใช้เป็นเครื่องแสดงสถานะของการข้ามชายแดน เช่น ชายแดนถูกแสดงผ่านรูปธรรมของ สัญลักษณ์บนเรือนร่างหรือร่างกาย ผู้มีอำนาจหรือผู้ปกครองที่มีอคติทางชาติพันธุ์ ได้ใช้การมองและลักษณะ (looks) เพื่อขีดเส้นแบ่งชายแดนได้ ทั้งนี้การมองจึงเป็นการเหยียดเชื้อชาติ (racialized) อีกประเภทหนึ่งต่อคนที่มีความแตกต่าง หรือการปิดกั้นปกป้องชายแดนและผลทำให้คนเหล่านั้นแตกต่างกัน และอยู่อย่างแตกต่าง ดำรงชีวิตแตกต่าง และการถูกมองคือเงื่อนไขที่สำคัญของการปรับตัว เพื่อให้พ้นจากการกีดกัน กดขี่ แบ่งแยก เพื่อที่จะเข้าสู่สังคมที่ทำให้เหมือน ๆ กันกับคนในท้องถิ่น (Brah 1996: 203)

ชายแดนที่สร้างกีดกันภายในกับภายนอกนั้น เกิดขึ้นและทำงานอย่างคลุมเครือ เพราะในท้ายที่สุดแล้ว มันไม่ได้แยกความแตกต่างให้ออกจากกันเด็ดขาด แต่มันเป็นความสัมพันธ์ที่ถูกล็อกขึ้นเชิงซ้อน (double up) เป็นสถานที่สำหรับเปลี่ยนผ่าน (place de passage) หมายความว่า ตลอดเวลามันก็คือ ความสัมพันธ์ของตำแหน่งแห่งที่ และมันคลื่นไหวเหมือนกับ spectrum ที่ไม่มีที่สิ้นสุดหรือไม่มีจุดเริ่มต้น อัตลักษณ์ชายแดน จึงเหมือนกับ ความหมายที่ลื่นไหล (slippage) และความหมายที่เหลืออยู่จึงเหมือนกับเรื่องเพื่อฝัน หรือเป็นจินตนาการ และถูกหลอนหลอก ของการขาด (lack) เข้าไม่ถึง หรือการเข้าถึง (access) แต่ไม่สามารถจับหรือยึดอัตลักษณ์เอาไว้ได้ (Hall 1999: 7)

อัตลักษณ์พลัดถิ่น กับความสามารถเข้าเป็นส่วนหนึ่งของสังคม

ความรู้สึกเจ็บปวด ความรู้สึกที่ตัวตนแตกกระจาย สูญเสีย พ่ายแพ้ ของผู้ถูกเนรเทศ ผู้ถูกบังคับย้ายถิ่น หรือหนีสังคมที่ไม่พึงประสงค์ ทั้งจากความเกลียดและความกลัว เหล่านี้เป็นเหตุให้พวกเขาต้องไปอยู่ในสังคมประเทศอื่น ความสามารถที่จะอยู่ได้ ทั้งในเชิง เศรษฐกิจ วัฒนธรรม การเมือง ทั้งในเชิงปัจเจก และสังคม ได้เรียกร้องให้พวกเขาพยายามติดตั้งตัวเองลงบนบ้าน ที่เข้าไปอิงแอบ ผนวกเรื่องราวของตัวเอง ของกลุ่ม เข้ากับ เรื่องราวที่ได้รับความยอมรับ ค้นหาเชื้อถือ แน่นแน่น เช่น การอธิบายถึงชาตินิยม การยึดครองความเป็นชนกลุ่มน้อยที่เป็นคู่ตรงข้ามกับกลุ่มชาติพันธุ์ที่มีอำนาจ เพื่อสอดคล้องกับแนวทางของสากล ที่เห็นใจต่อผู้สูญเสีย ซึ่งในคำอธิบายนั้นก็มีความเป็นเหตุเป็นผล แต่ไม่ใช่เพียงแค่นั้น เพราะในสถานการณ์คนพลัดถิ่น เขาได้ใช้มันมากกว่านั้น เพราะมันเป็นการ สร้างความเป็นส่วนรวม สร้างความรู้สึกที่ทำให้คนที่เจ็บปวดได้หลอมรวมกัน รู้สึกถึงการมีกันและกัน เป็นสมาชิกในกลุ่มเดียวกัน ในอีกด้านหนึ่ง เขา/เธอ องค์กรส่วนรวม ได้พยายามที่จะทำให้ตนเองรู้สึกถึงเป็นส่วนหนึ่งของสังคมท้องถิ่นที่เข้าพักอาศัย ซึ่งเป็นกลยุทธ์ของการปรับความเหมือน/ความต่าง

ระหว่าง คนที่เข้าไปอยู่อาศัยกับคนในท้องถิ่น ที่ทำให้สามารถเปิดเสียง (voice) ของคนที่กระจัดกระจาย สูญเสีย พลัดถิ่น ลักษณะของส่วนรวมได้เป็น ตัวแทนของปัจเจกที่เข้าไปอิงแอบ ซึ่งเครื่องมืออาจจะเป็น บ้านในจินตนาการลักษณะต่าง ๆ เช่น บ้านในลักษณะที่เป็นชาติ บ้านที่เป็นความสัมพันธ์ระหว่าง ปัจเจกกับสังคมเดิม

การปรับแนวคิดของ Avtar Brah และ Stuart Hall มาใช้เป็นกรอบแนวคิดในการศึกษา

ผู้เขียนได้ศึกษาภาคสนามอย่างเข้มข้นในระยะเวลา 6 เดือน โดยการเป็นอาสาสมัคร ทำงานเต็มเวลา สัปดาห์ละห้าวัน และการเก็บข้อมูลภาคสนามนอกชุมชนพลัดถิ่นค่ายผู้ลี้ภัยนอกเวลา งานประจำ พบว่าสาเหตุหลักของการย้ายเข้ามาอยู่ภายในค่ายผู้ลี้ภัย เพราะความไม่สงบจากความขัดแย้ง ภายใน รัฐคาเร็นนี อันเนื่องมาจากการต่อสู้ระหว่าง กองกำลังของคาเร็นนีกับรัฐบาลพม่า นอกเหนือจากการย้ายถิ่นเพราะเหตุสงครามแล้ว ยังมีการย้ายถิ่นข้ามมาประเทศไทยเพราะสาเหตุอื่น ๆ เช่น ความต้องการการพัฒนาที่ทันสมัย ระบบการศึกษาที่จัดสอนภายในค่ายผู้ลี้ภัย ระบบสาธารณสุข การรักษา โรคร้ายเจ็บไข้ต่าง ๆ ความเจริญด้านการพัฒนาหลาย ๆ ด้าน เหล่านี้ก็มีผลที่ทำให้ มีคนอีกจำนวนหนึ่ง ย้ายเข้ามาอยู่ภายในค่ายผู้ลี้ภัย

ที่สำคัญผู้ลี้ภัยที่ย้ายถิ่นจากสงคราม ผู้ศึกษาสามารถอธิบายได้ว่าพวกเขามีทางเลือกอื่น ๆ ที่จะไม่เดินทางเข้ามาอาศัยภายในค่ายผู้ลี้ภัยโดยตรง หรือ โดยทันที เช่น เลือกที่จะอพยพอยู่ให้ไกลจากความขัดแย้งของทุกกลุ่ม เช่น ในป่า หรือพื้นที่ห่างไกลออกไป แต่ไม่ได้หมายความว่า ไม่มีผู้ลี้ภัยที่ย้ายเข้ามาอยู่อาศัยในค่ายผู้ลี้ภัยอย่างไม่มีทางเลือก ดังนั้นควรให้ความสนใจว่าพวกเขาได้เดินทางและมีประวัติศาสตร์ของการเดินทางจนมาถึงค่ายผู้ลี้ภัย ที่แตกต่างหลากหลาย ผู้ศึกษาได้ใช้กรอบแนวคิดของ Brah และ Hall ที่สามารถนำมาเป็นแนวทางในการวิเคราะห์ กลุ่มผู้ลี้ภัยคาเร็นนีในประเด็นหลัก ๆ ดังนี้

กรอบแนวคิดเรื่อง บ้าน

เรื่องราวของชีวิตคาเร็นนีเริ่มต้นจากการเดินทางที่มาจากความสูญเสียบ้านที่พุกออาศัย ซึ่งไม่ใช่แค่ในความหมายถึงการสูญเสียเพียงแค่ว่าบ้านในเชิงสิ่งก่อสร้าง ผู้ศึกษาได้รวมความหมายถึงบ้านที่เป็นสังคมในชุมชนที่เขาจากมาด้วย การเดินทางออกมาของคาเร็นนี น่าจะสามารถนิยามได้ว่า พวกเขา ได้ถูกระทำให้สูญเสียบ้านและสังคมในบ้านที่พุกออาศัย ถูกบังคับให้ย้ายถิ่น ถูกทำลายไร่นาเลือกสวน ขาดสิ่งที่จะประคองชีวิตให้อยู่ได้ แต่พวกเขา ก็มีทางเลือกในการเดินทางที่หลากหลาย เช่น หลบซ่อนในป่า ย้ายเข้ามาอาศัยในชุมชนไทย เป็นแรงงานรับจ้างผิดกฎหมาย หรือย้ายไปเรื่อย ๆ ในที่นี้ Brah ได้เสนอไว้ว่า การย้ายถิ่น มีความไม่แน่นอน ไม่ลงตัว และดูเหมือนว่าไม่มีการตั้งถิ่นฐานชัดเจน แต่ในความจริงแล้ว เป็นการเดินทางที่มีการลงหลักปักฐานอยู่ตลอดเวลา ดูเหมือนไม่มีสถานที่ แต่มีสถานที่ ชนิดหนึ่งที่ Brah อธิบายว่าเป็นสถานที่พลัดถิ่น ปรับเปลี่ยนได้ ยืดหยุ่น และสัมพันธ์ตลอดเวลา (Brah

1996: 182) และภายใต้เงื่อนไข ของ เศรษฐกิจ สังคมและการเมือง ที่สัมพันธ์กับพวกเขาไม่เหมือนกัน ผู้ศึกษาสนใจว่า การย้ายออกจากบ้านด้วยความสูญเสีย ในลักษณะที่แตกต่างกัน ได้สะสมประวัติศาสตร์ตนเองในเชิงปัจเจกและส่วนรวม เช่น ครอบครัว ชุมชน และสร้างการก่อตัวขึ้นมาเป็นคนพลัดถิ่นที่แตกต่างกัน

เมื่อคนคาเร็นนี้ได้เข้ามาพักอาศัยในค่ายผู้ลี้ภัย พวกเขา มีความแตกต่างกันจากที่มาจากที่หลากหลาย และหลายกลุ่มชาติพันธุ์ย่อย ๆ ในกลุ่มผู้ใช้ภาษากะเหรี่ยง ท่ามกลางความหลากหลายมีทั้งความเหมือนและความต่าง พวกเขาต้องพยายามอยู่รอดให้ได้ในสถานการณ์ของความอดอยาก และความรู้สึกที่เพิ่งสูญเสียบ้านและคนที่รัก ความสับสนกังวลกับสิ่งใหม่ ๆ ที่เข้ามาอย่างท่วมท้นภายในค่ายผู้ลี้ภัย

จากประสบการณ์ของ Hall และ Brah ได้แสดงให้เห็นว่า ในสังคมที่พวกเขาเข้าไปอยู่อาศัย คนพลัดถิ่น ไม่สามารถที่จะเป็นตนเองได้ เพราะมีวาทกรรม ชัดชัดความเป็นจริงผ่านคนพลัดถิ่น พวกเขาต้องเข้าไปพัวพัน กับการถูกจัดประเภท ในความสัมพันธ์ของการ ครอบงำและถูกครอบงำ (Brah 1996: 192) เกิดการแบ่งแยก และหากจะเข้าไปเป็นส่วนหนึ่งของสังคมจำเป็นต้องปรับแต่งเรื่องราวตนเองให้เป็นภาพแสดงแทน ความสัมพันธ์ที่มาจาก การแบ่งแยกและครอบงำ เกิดมายาคติที่มีจินตนาการถึงบ้าน อันเป็นที่มาของพวกเขาคือคนในท้องถิ่นที่คนพลัดถิ่นได้เข้าไปอยู่อาศัย ซึ่งเป็นบ้านที่ไม่มีอยู่จริง (Hall 1986: 183) แต่ถูกทำให้เป็น ประวัติศาสตร์ที่เป็นความจริงที่ไม่สามารถเปลี่ยนแปลงได้ (Brah 1996: 192) ผ่านกาลเวลา คนพลัดถิ่นจึงรู้สึกที่อิหลักอิเหลื่อ ระหว่างจินตนาการถึงบ้านที่ไม่สามารถที่จะกลับไปได้ และต่อรองกับชุมชนจินตนาการของบ้านที่ถูกยึดยึดให้จากคนที่มีความอำนาจมากกว่า ในกลุ่มคนคาเร็นนี้ เมื่อเข้าไปอยู่ในค่ายฯ ได้มีการจัดระเบียบและสถาบันรองรับการเข้ามาของพวกเขา โดยกลุ่มที่มีอำนาจทางการเมือง วัฒนธรรม และเป็นชนชั้นนำ ของกลุ่มชาติพันธุ์ที่มีอำนาจมากกว่าชาติพันธุ์อื่น คือ คะยาห์ และกะเหรี่ยงสกอร์ ท่ามกลางกลุ่มชาติพันธุ์ย่อย ทั้งหมด 12 กลุ่ม และกับกลุ่มคนในท้องถิ่นประเทศไทยใกล้เคียงกับค่ายผู้ลี้ภัย

ผู้ศึกษาต้องการศึกษาว่า ความสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นระหว่างการติดตั้งตัวเองเข้าไปในบ้านภายในค่ายฯ ทั้งนี้โดยพวกเขาได้รู้สึกว่าคุณเองเป็นส่วนหนึ่งของชุมชนพลัดถิ่นนั้น และเกิดความขัดแย้งอิหลัก อิเหลื่ออย่างไร ในจินตนาการถึงบ้านในอดีตที่ไม่มีอยู่จริง และบ้านในจินตนาการถึงชุมชนจากคนอื่นถึงชุมชนท้องถิ่นตนเองอย่างไร ซึ่งทำให้เกิดการแบ่งแยกคนที่ไม่ใช่พวก หรือปรับตัวเองเข้ากลุ่มไม่ได้ หรือเป็นความสัมพันธ์ที่ทั้งกีดกันออก หรือพยายามเข้าเป็นพวก และเรียกร้องหรือยึดยึดบังคับให้เข้าพวก ผ่านวาทกรรมอะไร

ในกรณีของการเรียกร้องเข้าเป็นส่วนหนึ่งของบ้าน ในลักษณะหนึ่งของชุมชนพลัดถิ่นผู้ลี้ภัยคาเร็นนี้ ได้ผลิตสร้างบ้านที่หมายถึง “ชาติ” ผู้ศึกษาต้องการศึกษาว่า พวกเขา ทั้งในนามของความเป็นส่วนรวม และปัจเจก ได้ผลิตสร้างเครื่องมืออะไรในการสร้างบ้านในความหมายถึงชาติ เช่น การแต่งกาย ประเพณีประเพณี ฯลฯ การเข้าไปเกี่ยวข้องกับอสังหาริมทรัพย์ เช่น ในบางครั้งเข้าไปเสริม

ชาตินิยมคาเร็นนี่ให้เข้มแข็งขึ้น แต่ในบางครั้งก็กลัว ปฏิเสธ ถูกกีดกันต่าง ๆ ในกรณีของการเข้าไปเสริม มันทำให้เขาเกิดความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของบ้านและเพื่อที่จะเปิดเสียง (Voice) ในฐานะของส่วนรวมอย่างไร รูปแบบอะไร

สุดท้ายในหัวข้อบ้านผู้ศึกษาต้องการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่าง บ้านที่หลากหลายที่ซ้อนเหลื่อมกัน บ้านมาตุภูมิ หรือที่เรียกว่าบ้านในประวัติศาสตร์ (historical homes) (Brah 1996: 243) บ้านในความหมายถึงชาติคาเร็นนี่ และบ้าน ที่อยู่อาศัยจริง ว่าเกิดความขัดแย้งลึกๆ ของการสร้างและเสริมอำนาจ จากการประกาศบ้านจินตนาการประวัติศาสตร์ และบ้านในจินตนาการถึงชาติคาเร็นนี่ นั้นเป็นอย่างไร

ทั้งนี้เพื่อที่ผู้เขียนจะสามารถสรุปได้ว่า ชุมชนพลัดถิ่นผู้ลี้ภัยคาเร็นนี่ ประกอบด้วยตัวตนของตนเองขึ้น บนความหลากหลายของวัตถุและจินตนาการ ที่สัมพันธ์กับ กลุ่มอำนาจภายในชุมชนพลัดถิ่นและอำนาจที่มาจากชุมชนในประเทศไทย แต่การที่จะสามารถติดตั้งตนเอง หลักการประกอบสร้างตนเองได้นั้น จะต้องอาศัยความรู้สึกที่เป็นส่วนหนึ่งของบ้านในสามลักษณะ ซึ่ง อยู่ในข้อถัดไป

กรอบแนวคิดเรื่องการเป็นส่วนหนึ่งของสังคม

การเป็นส่วนหนึ่งในสังคมนั้นเป็นเรื่องที่เกิดขึ้นมาเมื่อพวกเขาสามารถที่จะติดตั้งตนเองได้ในชุมชนพลัดถิ่น แต่ที่สำคัญก็คือเกิดขึ้นบนท่ามกลางอะไร เช่น เมื่อพวกเขาอยู่ท่ามกลางความแตกต่าง มีอัตลักษณ์ที่แตกต่าง ทั้งความแตกต่างทางกายภาพ และในเชิงนามธรรม เช่น ที่มาประวัติศาสตร์จากการเดินทาง ดังนั้นสำหรับการนำกรอบแนวคิดเพื่อศึกษาคนพลัดถิ่นคาเร็นนี่ภายในค่ายผู้ลี้ภัยนั้น จะต้องระวังว่า ผู้ลี้ภัยจากรัฐคาเร็นนี่นั้นไม่ได้มีแบบประเภทเดียว ในกรอบแนวคิดเรื่องการเข้าเป็นส่วนหนึ่งของสังคมพลัดถิ่นได้นั้น คำนี้เรื่อง การเข้าเป็นส่วนหนึ่งได้ แต่ระหว่างการเข้าเป็น หรือกลายเป็น ก็มีความลึกๆ อยู่ตลอดเวลา ในขณะที่การเข้าเป็นก็ปรียแยกจากความไม่สามารถเป็นได้ทั้งหมด ซึ่ง มีความสัมพันธ์กับอัตลักษณ์ เช่น ขณะที่มีการสร้างชาติคาเร็นนี่ผ่านการสอนและบังคับใช้ภาษา ก็มีภาษาอื่นที่ถูกกีดกันการใช้ หรือไม่สนับสนุน หรือ ถูกทำลายการสืบทอดภาษาในเชิงมรดกระหว่างรุ่นคน หรือการสร้างชาติผ่านการแต่งกายก็เกิดการกีดกันการสวมใส่เสื้อผ้าที่ไม่ได้รับการยอมรับออกไป เช่น เขี้ยวหยาม ซึ่งเป็นกระบวนการของการกำราบวัฒนธรรมที่ไม่สามารถนำเข้ามาติดตั้งเป็นวัฒนธรรมชาติได้ การสร้างชาติของคนพลัดถิ่นนั้น พวกเขาต้องการองค์กรที่คล้ายโหมก เพื่อเปิดเสียง ของพวกเขาสู่เวทีการเมืองในระดับสากลเพื่อเป็นการเสริมอำนาจให้แก่การต่อสู้กับรัฐบาลพม่า

กรอบแนวคิดเรื่องอัตลักษณ์พลัดถิ่น

จากประสบการณ์ของ Hall ที่เขามีความขัดแย้งทั้งจาก บ้านเดิมที่ Jamaica และ อังกฤษ กรณีของ Jamaican นั้น Hall ถูกจัดประเภทได้ว่าเป็นคนผิวสีน้ำตาล (brown man) และถูกกีดกันการเข้าร่วมรณรงค์ชาตินิยม (Rojek 2003: 49, 56-7) และเมื่อเขาย้ายไปอยู่อังกฤษเขาก็ถูกจัดประเภทให้เป็นคน

คำในความหมายที่แตกต่างจาก Jamaica ดังนั้นชีวิตของ Hall จึงเต็มไปด้วยความขัดแย้งแตกต่าง

การที่ต้องอธิบายตัวเองว่าเป็นคนดำบนร่างผิวสีน้ำตาล เป็นเรื่องที่แสนยากสำหรับ Hall (Rojek 2003: 56) อัตลักษณ์เป็นเรื่องที่เกิดขึ้นจากสิ่งที่เป็นจุดเริ่มต้นเป็นอย่างมาก จากตัวตนของผู้อพยพ เขาถูกผลักให้ไปอยู่ชายขอบของสังคม ทั้งที่บ้านเกิด และ ที่ประเทศอังกฤษ เขาปิดตัวตน ไม่พอใจในสิ่งที่ตนเองเป็น และพยายามเป็นสิ่งอื่น ไปหาแก่นอื่นที่สำคัญกว่า เช่น เป็นนักวิชาการที่แตกต่างออกไป คือ เป็นนักวิชาการในกลุ่ม post colonial เป็นปัญญาชนพลัดถิ่น และขณะนั้นเขาได้ลิ้มไปว่า มีสิ่งหนึ่งที่รอเขาอยู่ คือ ตัวตนในขั้นต่ำสุด (minimal self) ตัวตนจริงที่มีความสำคัญสุดท้าย Hall อธิบายว่า มันทำงานโดยการปิดตัวตน ดังนั้นเขาเองเป็นผู้ผลักดันตัวตนของตนเองไปสู่ชายขอบ ณ ตำแหน่งแห่งที่ที่เขาขึ้นอยู่กับชายขอบ จึงกลายเป็นชายขอบซ้ำซ้อน (doubly marginalized) ด้วยสิ่งนี้เอง ที่ทำให้อัตลักษณ์พลัดถิ่นก่อเกิดขึ้นมา

Hall สำนักตัวเองมาตลอดว่า ตัวเขาเป็นคนพลัดถิ่นแบบซ้ำซ้อน (twice diasporized) กล่าวคือ ที่ Jamaica เขาอยู่ในศูนย์กลางของวัฒนธรรม และเศรษฐกิจและอ้างอิงตนเองกับความเป็นอังกฤษ และจากการย้ายถิ่นไปที่อังกฤษ สำนักของเขาเริ่มต้นที่จะอยู่ในตำแหน่งแห่งที่ของการถูกเหยียดเชื้อชาติ และเป็นภาพแสดงแทนของความเป็นอื่น (the Other) (Rojek 2003: 60)

จากกรอบแนวคิดดังกล่าวผู้ศึกษา นำมาใช้เพื่อวิเคราะห์ อัตลักษณ์พลัดถิ่น ของคนพลัดถิ่นคาเรียนี ว่า ความตึงเครียดอะไรที่ทำให้เขาอยู่ในสภาพที่ไม่สามารถที่จะยอมรับตัวเองได้ เขามีความกังวลสับสนกับอะไรทำให้ เขาพยายามหนีจากตัวเอง และหาสิ่งอื่นเข้ามาประกอบสร้างเป็นอัตลักษณ์ของตัวตน ซึ่ง จะทำความเข้าใจผ่าน การดำรงอยู่ในเชิงเศรษฐกิจในสภาพของความอดอยาก หิวโหยของพวกเขา การหาทางออก ซึ่งเป็นการปฏิบัติในชีวิตประจำวัน การรวมเข้ากับเรื่องราวของการสร้างชาติคาเรียนี

จากแนวคิดเรื่องอัตลักษณ์ที่ทำงานอย่างซับซ้อน มีความสัมพันธ์กับบ้าน ที่มีสถานะในเชิงนามธรรม เป็นชุมชนในจินตนาการ และตัวตนของคนพลัดถิ่นก็มีความสัมพันธ์ในลักษณะของการสร้างตำแหน่งแห่งที่ การมีตำแหน่งแห่งที่ ณ ชุมชนหรือบ้านที่แตกต่างหลากหลาย เช่น บ้านในอดีต บ้านที่อาศัยใน ปัจจุบันและบ้านที่หมายถึงชาติ และอยู่บนความสัมพันธ์ ของการเป็นผู้ที่ถูกครอบงำและผู้ครอบงำ ดังนั้นอัตลักษณ์จึงเกิดขึ้นบนการแข่งขัน ความแตกต่าง บนฐานอำนาจที่ไม่เท่าเทียมระหว่างกลุ่มที่มีอำนาจกับกลุ่มผู้ขึ้นต่อกลุ่มอื่น แต่ในแง่นี้หมายถึงอาจจะมีความพยายามของผู้ที่มีอำนาจน้อย เข้าหากลุ่มที่มีอำนาจมากก็ได้

ผู้ศึกษาได้ ใช้แนวคิด ความซับซ้อนของอัตลักษณ์ ที่ คนพลัดถิ่นคาเรียนี ที่ครอบครองตำแหน่งแห่งที่ที่หลากหลาย และอัตลักษณ์ของพวกเขา ได้เกิดขึ้นบนความสัมพันธ์ที่มีต่อบ้านในหลายลักษณะ เช่น ความรู้สึกคิดถึงบ้านในประวัติศาสตร์ การดำรงอยู่ในบ้านที่פקพิง เป็นการคืนรนเพื่อความอยู่รอดของตัวเองและครอบครัว และบ้านที่ถูกสร้างให้เป็นจินตนาการร่วม คือชาติ นอกจากนี้เขายังมีทางเลือกอื่น ๆ เช่น อาจจะย้ายไปอยู่ประเทศที่สาม บางครั้ง ออกไปทำงานรับจ้าง และยังมี รหัส

บางอย่าง ที่นำมาสร้างเป็นอัตลักษณ์ของพวกเขา เช่น การได้บัตร UN การได้สถานะพิเศษต่าง ๆ ผู้ศึกษาต้องการศึกษาว่า อัตลักษณ์ในแต่ละสถานการณ์ของคนพลัดถิ่นคาเร็นนี่ เขาเล่นกับอัตลักษณ์ที่แตกต่างกันอย่างไร

นอกจากนี้ อัตลักษณ์ที่สำคัญ เชื่อมโยงกับการ ปกครอง ควบคุม ภายในชุมชนพลัดถิ่น เช่น การให้ความสนใจการจัดการบริหารพื้นที่ของชุมชน การสลายความหลากหลายของชาติพันธุ์/ภาษา/วัฒนธรรม เพื่อทำให้คนพลัดถิ่นขึ้นตรงและภักดีต่อชาติคาเร็นนี่ แต่ทั้งนี้ ผู้ศึกษาพบว่า มีความปรียก ไม่ลงตัว และถักถัก ของการสร้างชาติ และความภักดีที่มีต่อรัฐ โดยศึกษาผ่านระบบการศึกษาภาษา การสวมเสื้อผ้าประเพณีที่ขัดแย้งกับเสื้อผ้าที่แสดงออกถึงอัตลักษณ์ชาติคาเร็นนี่

อัตลักษณ์มีความสัมพันธ์กับชายแดน ความจริงชายแดนคือนามธรรมที่ยึดเหนี่ยวให้แก่พื้นที่ทางภูมิศาสตร์ ต่อมาคนได้รับรู้ถึงการมีชายแดนและใช้มันเพื่อกีดกันคนอื่นออกจากตนเอง และกีดกันตนเองจากความกลัว ชายแดนยังถูกเปลี่ยนผ่านผนังฝั่งกับเรือนร่างของคนที่ย้ายชายแดน และมีลักษณะของอุปมา ทำให้เกิดการแบ่งแยก โดยใช้การมอง หรือลักษณะของผู้ถูกมอง เป็นเงื่อนไขสำหรับการแบ่งแยก ปกครอง และมีอคติทางชาติพันธุ์ วัฒนธรรม และในรูปอื่น ๆ แต่การถูกมองก็เป็นเงื่อนไขสำคัญสำหรับการปรับตัว เพื่อให้พ้นจากการกีดกัน กัดขี้ แบ่งออกด้วย ทั้งนี้เพราะคนพลัดถิ่นต้องการที่กลมกลืนกับคนในท้องถิ่น

คนพลัดถิ่นจากรัฐคาเร็นนี่ เกิดการปรับตัวจากการถูกมองร่างกาย ผู้ศึกษาได้ใช้กรอบแนวคิดมาศึกษาการทำงานของความสัมพันธ์ชายแดนที่สร้างอัตลักษณ์พลัดถิ่นขึ้นมาว่าทำงานอย่างไร อัตลักษณ์พลัดถิ่นจากแง่มุมของชายแดนแปรเปลี่ยนและขัดแย้งอย่างไร

ผู้ศึกษาทราบว่า รัฐบาลไทยยังไม่ได้ยอมรับอนุสัญญาของสหประชาชาติเกี่ยวกับผู้ลี้ภัย แต่การใช้ คำ “ผู้ลี้ภัย” หรือ “refugee” หรือ “ค่ายผู้ลี้ภัย” และ “refugee camp” นั้น ใช้ในบริบทของการเรียกตัวเองของ คนที่ย้ายถิ่นมาจากรัฐคาเร็นนี่ด้วยสาเหตุของสงคราม และเข้ามาอยู่ภายในสถานที่พักพิงชั่วคราวที่รัฐบาลไทย โดยความร่วมมือระหว่างรัฐบาลไทย โดยกระทรวงมหาดไทย UNHCR และองค์กรเอกชนนานาชาติ อีกทั้ง เจ้าหน้าที่กระทรวงมหาดไทย เช่น นายอำเภอ ปลัดอำเภอ เจ้าหน้าที่ตำรวจข้าราชการทุกระดับชั้น เรียกพวกเขาโดยทับศัพท์ภาษาอังกฤษว่า “เรฟฟูจี” และ คำไทยว่า ผู้ลี้ภัย และเรียก ที่พักพิงชั่วคราวว่า “เรฟฟูจีแค้มป์” และ “ค่ายผู้ลี้ภัย”, องค์กรเอกชน ทั้ง UNHCR องค์กรระหว่างประเทศ และองค์กรเอกชนในประเทศไทยที่ทำงานภายในชุมชนคาเร็นนี่ ก็เรียกเช่นเดียวกัน คือ refugee และ refugee camp พร้อมทั้งยังปรากฏในเอกสารต่างๆ มากมายขององค์กรตามที่อ้างมา ก็เขียนเช่นเดียวกัน นอกเหนือจากนี้แล้ว ภายในค่ายผู้ลี้ภัย ยังจัดงานวันผู้ลี้ภัย หรือ *-refugee day-* ดังนั้น ผู้ศึกษาจะใช้ คำ *refugee* -เรฟฟูจี- -ค่ายผู้ลี้ภัย- และ -refugee camp- ตามการให้ความหมายของกลุ่มคนศึกษาในวิทยานิพนธ์

ผู้ศึกษาไม่ต้องการเรียกชื่อเป็นการเฉพาะถึงกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง และมีกลุ่มผู้ที่ขัดแย้งค่อนข้างหลากหลาย โปรดดู บทที่ 2 ซึ่งได้บรรยายรายละเอียดความเป็นมาของความขัดแย้งไว้พอสมควร

เช่น ไม่ใช่ทุกคนที่ถูกบังคับให้ไม่มีทางเลือก และต้องหนีตายเข้ามาอยู่ในค่าย ถึงแม้จะมีคนจำนวนหนึ่งที่เป็นเช่นนั้น แต่มีอีกจำนวนมากที่แตกต่าง และการสรุปเช่นนี้ อาจจะทำให้การศึกษาชีวิตพวกเขาพร่าเลือนและไม่เป็นจริงได้ ซึ่งในเนื้อหาบทที่สองจะมีรายละเอียดกล่าวถึง

ที่ประเทศ Jamaica มีคนผิวสีดำประมาณ 4 ใน 5 ของจำนวนประชากร และมีกลุ่มคนที่แตกต่างกันถึง 9 กลุ่ม คือ คนผิวขาว คนจีน คนอินเดียตะวันออก คนโปรตุเกส คนซีเรีย และยิว เชื้อชาติและวัฒนธรรมของผู้คนที่นี้จึงผสมมาตั้งแต่ในประวัติศาสตร์ และการจัดช่วงชั้นในสังคมของ Jamaica และมีจำนวนหนึ่งที่มีบรรพบุรุษสืบทอดความเป็นลูกผสมมา และสังคมของ Jamaica ถูกครอบงำโดยคนผิวขาว

หนังสืออ้างอิง

Ang, Ien (2001), *On not speaking Chinese : living between Asia and the West*, London ; New York : Routledge,

Brah, Avtar (1996) *Cartographies of Diaspora: Contesting Identities*. London: Routledge.

Gellner, Ernest (1983) *Nations and nationalism*. Oxford : Basil Blackwell.

Hall, Stuart [1986] (1996) *The Problem of Ideology: Marxism Without Guarantees.* in Stuart Hall: *Critical Dialogues in Cultural Studies*. David Morley and Kuan-Hsing Chen, eds. London: Routledge.

Hall, Stuart (1990) *Cultural Identity and Diaspora* .*Identity: Community, Culture, Difference*. Jonathan Rutherford, ed. London: Lawrence & Wishart.

Hall, Stuart (1993) *Minimal Selves*, in *Studying Culture: An Introductory Reader*. Gray, A and McGuigan, J ,eds. London: Edward Arnold.

Hall, Stuart (1999) *Thinking the diaspora: Home-Thoughts from Abroad.* *Small Axe* 6 (September 1999): 1-18.